

KADRO HAREKETİ ve KEMALİZM

Kadro Movement and Kemalism

Sami YUCA¹

ÖZET

Bu makalede, Anadolu coğrafyasında Milli Mücadelenin akabinde kurulan yeni Cumhuriyetin, dar ve öz manasında kendi siyasal kimliğini bulmaya çalışma süreci başladı. Bu doğrultuda cumhuriyet kadrolarınca yapılan inkılâplar ve inkılâpların siyasal çizgisini, içeriğini doldurmaya çalışıldığı bir dönemde olacaktır. Cumhuriyetin ilk reformist süreci içerisinde çok partili girişimler, aydın hareketleri dahil toplumun değişen ve özüne Kemalist ideolojinin siyasal yapıları üretildiği topluma yerleştirildiği ve ayrıca oluşumların ortaya çıktığı bu süreçlerde, bir aydın hareketi olan ve sahip oldukları ideolojik düşünce yapılarını Kemalizm'e bir ajanda oluşturma olması için çaba harcayan Kadro Hareketi Cumhuriyet döneminin ilk önemli aydın ve basın dünyasında bir hareketlilik getiren oluşumdur. Bu perspektif dâhilinde meydana getirdikleri "Kadro Dergisi" ile amaç edindiklerini şekillendirmeye girişen Kadro Hareketi'nin temel düşünsel hedef ve eylemlikleri ve resmi ideolojinin programı olan Kemalist yönetimle olan ilişkisi incelendi.

Anahtar Kelimeler: Kadro Hareketi, İdeoloji, Kemalizm, Ulusalçılık

ABSTRACT

In this article, after the Turkish National Defense against Imperialist West Countries in Anatolian geography, the new republic state was established. New regime had the narrowest sense, and self-works to find its political identity. In this regard, the revolutionary republic with their staffs, input by the content of this political line in a sense, was working to fill. Within this reformist slip of a multi-party initiatives, the intellectual movements in the republic's first circuit of characteristic ideological formations that occurs in this era, an intellectual movement, which they have an ideological agenda, were in the aim to gain a new content of Kemalism. They bring this ideological perspective within the "Kadro Magazine" with the aim of moving staff from their bench and the general sense

¹ Arş. Gör. Muş Alparslan Üniversitesi, Tarih Bölümü, Türkiye Cumhuriyet Tarihi ABD, s.yuca@alparslan.edu.tr

that some sort of input in its relations with the Kemalist administration was trying to evaluate.

Key Words: *Kadro Movement, Ideology, Kemalism, Nationalism*

GİRİŞ

Anadolu coğrafyasında ulusal anlamada emperyalizme karşı ortaya çıkan Millî Kurtuluş savaşının sonucunda; Milli Mücadele kadrolarınca eski siyasi tarz kaldırılıp, yerine dönemin çağdaş uluslarınca benimsenen Cumhuriyet yönetimi şekline geçildi. Rejimin ilanının akabinde izlenen ve özünde rasyonelliği, laikliği ve dönemin Anadolu toplumunun sahip olduğu sosyo-ekonomik yapılarına binaen girilen çağdaşlaşma hareketlerinde, toplumun yeniyi ve ileriye yakalaması ancak bir öncüllerce, halk bir dönüşüme ve bu dönüşümün derinlerinde batılılaşma/muasırlaşma kodlaması çizgisince gerçekleştirilecektir. Aynı zamanda yeni devletin öncülleri sahip oldukları ideolojiyi hem yerel terminolojide hem de uluslararası siyasi terminolojide kabul edilebilir bir yeri ve sürekli geçerli olan bir toplumsal dönüşümün belirleyicisi ancak sürekli inkılâplar süreciyle canlı kalabilirdi.

Dönemin dünyasında yaşanan ve bir siyasi ve ekonomik kırılma noktası olan 1929 ekonomik buhranı, dünya siyasi ekseninde yeni ideolojik-ekonomik argümanların ve sosyo-ekonomik stratejilerin çıktığı bir dönem olacaktır. Ayrıca 1929 kriziyle I. Dünya savaşının getirdiği siyasi sonuçların yanına birde yeni politik sistemlerin ortaya çıkması gibi yeni politik ve ekonomik algılayış kodlamaları içerisinde, Genç Cumhuriyetin politik ajandası ne olabilir sorunsalı yavaşça kendisini dönemin Türk yöneticilerinin ve elitlerinin gündemine taşımaktaydı. Özeldense yeni devletin siyasal ajandası olan Kemalizm'e ve ona bir ideolojik/felsefi bir içerik ve topluma ve toplumlara yeni bir yol olma ideali vasfı kazandırılmaya çalışıldığı endişesi içerisinde Kadro Hareketi vücuda gelecektir. Kadro Hareketi yakın dönem Türk düşüncesindeki etkilerinden dolayı tarihsel bir realite olması, Türk siyasi yaşamında Türk Solu ve Sol-Kemalist düşüncü üzerinde etkileri ile Türk Çağdaşlaşması içerisinde tarihsel bir olgu olmasından dolayı önemlidir. Geleneksel olarak politik yapıların kavram ve argümanları tarihi süreç içerisinde çıkışını bir etkene veya şahsa dayandırması geleneğinden dolayı mevcut konu üzerinden Kadro-Kemalizm ilişkisi daha özeldense incelendi.

Cumhuriyet tarihi içerisinde 1930'lu yılların aydın hareketine ve siyasal atmosferik yapısına damgasını vuran Kadro Hareketi'ni incelemek, yakın dönem Türk Ulusalçılığı ve Sol Kemalizm'inin kökenlerine belirli düzeyde anlamak olacaktır. Türk siyasal yapısının bu

yöndeki deneyimini anlamak ve o dönemin fikri yapılarını ve altyapılarını irdelemek açısından bir gereklilik taşımaktadır.² Türkiye'nin yakın dönem siyasi ve iktisadi tarihi konularını içeren ve Kadro Hareketinden bahsi geçen birçok çalışma mevcuttur.³ Dolayısıyla, Türkiye'nin yakın dönem politik arşivinde mevcut olan bazı siyasi tavır ve reflekslerindeki politik kodlamalar ile devletin bazı temel kurumlarının kuruluş ve işleyişlerindeki zihniyet ve pratiği tarihsel perspektiften anlayabilmek için Cumhuriyeti tarihi içerisinde bu hareketi incelemek, Türkiye'nin politik, kültürel ve ekonomik reflekslerinin bir dizisinin fotoğrafını çekmek anlamındadır.

1. Hareketin Ortaya Çıkışı ve İlk Etkileri

Kadro Dergisi, Ocak 1932 senesinden, Aralık 1934'e kadar aylık yayımlanmış bir fikir dergisi olması ve kendi yayım hayatı esnasında mevcut toplumsal olayları ve etkenleri tarihsel materyalizmi temel yöntem olarak kullanarak tahliller yapması nedeniyle 30'ların Türkiye'sine dair tarihi vesika değeri taşımaktadır. Ortaya koyduğu ekonomik ve siyasi anlayışla daha sonraki Türk düşün hayatında bir ideolojik hareket olarak da görülecektir. Kadrocular tabiri ile öne çıkan hareketin beş önemli isimi vardır bunlar; Şevket Süreyya (Aydemir), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Vedat Nedim (Tör), İsmail Hüsrev (Tökin), Burhan Asaf (Belge). Yine çeşitli sayılarda makaleleriyle mecmuaya katkıda bulunan dönemin çeşitli aydınları da mevcuttur.⁴ Kadro sözcüğü ile derginin temelini oluşturan aydınların "Kadrocu" olarak kendilerini tanıtmaları arasındaki bağlantıyı anlayabilmek için ilerde derginin ana çekirdeğini oluşturan isimlerin bir araya gelmelerindeki tarihsel etkenleri, bahsi edilen yazarların kısa politik ve fikri gelişimlerini incelemek gerekir.

Başlangıçta mevcut otoriter yapıdan kaynaklı olarak dergiyi çıkarama da esas birkaç engel mevcuttu. Birincisi cumhuriyet

² Yalçın Küçük, "Cumhuriyet Döneminde Aydınlar ve Dergileri", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 1, İletişim Yayını, İstanbul, 1985, s. 140.

³ Mustafa Türkeş, "Kadro Hareketi", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 2: "Kemalizm"**, İletişim Yayını, İstanbul, 2001, s. 48.

⁴Derginin kurucuları ve yazarları şu şekilde sıralanabilir. Kurucuları; Şevket Süreyya (Aydemir), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Vedat Nedim (Tör), İsmail Hüsrev (Tökin), Burhan Asaf (Belge). Bunların yanı sıra Mehmet Şevki (Yazman), İsmetPaşa (İnönü), Ahmet Hamdi (Başar), Falih Rıfkı (Atay), Behçet Kemal (Çağlar), Eflatun Cem (Güney), Muhlis Etem (Ete), İbrahim Nemci (Dilmen) gibi dönemin ünlü yazar ve politikacıları da, kadro dergisinde yazıları çıkan isimler olmuştur. Ayrıca bkz. T. Faik Ertan, **Kadroculuk ve Kadro Hareketi (Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler)**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1994, s.71.

kadrolarından gerekli izin alınması işiydi. İkincisi ise çıkartılacak derginin maddi sorunları ve de hükümetin basın üzerindeki etkin olan otoriter kontrolünün aşılması durumuydu. Dönemin Türk basını üzerindeki bu ciddi otoriter ve kısıtlayıcı kontrol, Kurtuluş Savaşı sonrası, 1925 Şeyh Sait ve diğer bazı dinsel tepkili olaylar nedeniyle çıkartılan Takrirî Sükûn Yasasıyla başlamış ve 1929 yılı mart ayına kadar sürmüştür. Bu yasanın yürürlükten kalkmasıyla doğan boşluk 1931 yılında çıkartılan basın yasasıyla basın-yayın sektörüne kısmi bir özgürlük sağladı.⁵

Derginin yayım hayatına başlaması için mevcut olan sorunları aşma görevini Yakup Kadri tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya olan yakınlığını kullanarak dergi için onay alması⁶ ve dönemin Maarif Vekâleti ve Ziraat Bankası gibi devlet kurumlarının dergiye abone olmaları ile ekonomik sorunları kısmi aşılmıştır. Kadro Dergisi yayım hayatının üç yılı boyunca sürekli olarak aylık olarak çıktı. Ancak Vedat Nedim, derginin ayda üç bin sayı basıldığını belirtirken. Başlangıçta borçlanmayla başlatılan yayım, yine V. Nedim'in aktardığına göre, parasal sıkıntıyla hiç karşılaşmadı. Ayrıca Ş. Süreyya, Atatürk'ün emriyle Çankaya Köşkünde on nüshaya abone olduğunu aktarıyor.⁷ Böylece dergi Ocak 1932'den itibaren aktif olarak yayım hayatına başlamıştır. Dergideki iş bölümünde imtiyaz sahibi Y. Kadri, yayım müdürlüğü görevini ise V. Nedim üstlenmiştir. Başyazarlığını ise Ş. Süreyya üstlenmiştir.

Yayım hayatının ilk dönemlerinde Kadro Dergisine, basın camiası içerisinde en açık desteği Ankara'da yayımlanan F. Rıfkı'nın (Atay) çıkardığı Hâkimiyeti-i Milliye gazetesinden geldi. Gazete, kadro dergisinin yayımından önce Ş. Süreyya'ya İnkılâbın İdeolojisi ve Burhan Asaf'a ise Yarı Siyasi adlı köşelerde yazı yazma fırsatı verdiği gibi derginin yeni sayıları çıktığında reklam ve okuyucularına dergi hakkında tavsiyelerde bulunuyordu.⁸

Kadro dergisi ilk sayısında derginin amacını şöyle belirtiyordu; “Türkiye bir inkılâp içindedir. Bu inkılâp durmadı. Bugüne kadar geçirdiğimiz hareketler, şahit olduğumuz muazzam kıyam manzaraları, onun yalnız bir safhasıdır. Bir ihtilal geçirdik. İhtilal inkılâbın gayesi değil, vasıtasıdır. Bu ihtilal safhasında dursaydık inkılâbımız akim kalırdı. Hâlbuki o, genişliyor, derinleşiyor. O henüz son sözünü söylemiş,

⁵ Ali Gevgillili, “Türkiye Basını”, **Cumhuriyet Dönemi Türk Ansiklopedisi**, İletişim Yayını, 1985, s. 202-227.

⁶ **Yön Dergisi**, 20 Haziran 1960, Sayı, 27.

⁷ Ş. Süreyya Aydemir, **İnkılâp ve Kadro**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1987, s. 443.

⁸ **Hâkimiyet-i Milliye**, 3 Şubat 1932, 1 Mart 1932, 2 Nisan 1932.

son eserini vermiş değildir. Bu inkılâp kendine prensip ve onu yaşatacaklara şuur olabilecek bütün nazari ve fikri unsurlara maliktir. Ancak bu nazari ve fikri unsurlar inkılâba ideoloji olabilecek bir fikriyat sistemi içinde terkip ve tedvin edilmiş değildir. Kadro Bunun İçin Çıkıyor”.⁹ Yayın hayatı süresince temel olarak, dünya kapitalizminin geçirdiği buhranının etkisi altında, Türkiye’yi kapitalist ekonomik çelişkilerden uzak bir yoldan ancak sert ve tutucu bir anlamda devletçi tarzda bir sanayileşmeyi ve iktisadi yapılanma fikrini savunmuştur.¹⁰ Bu kaniya daha çok Türk Devriminin ideolojik yönündeki eksiklerin olduğu realitesine binaen böylesi değerlendirmeler yapılmıştır. Ancak burada Mustafa Kemal Paşa’nın sahip olduğu karizmatik siyasi ve tarihsel konum kadrocu hareketin çizgisinde ayrı bir mana taşımaktadır. Mustafa Kemal Paşa’yı daha çok bir ideolog ve teorisyen bakış açılarıyla değerlendirmektedirler.

Derginin yayımı, daha sonraları ağır eleştirilerine uğradığı çevrelerde bile ilk zamanlarda ilgiyle karşılandı.¹¹ Bu ilgi Kadro’nun mevcut basının sahip olduğu yayıncılık ve ideolojik yapılarından farklı olmasından doğmuştur. Kadro, sol basının ciddi manada olmadığı bir dönemle, rejimin resmi görüşlerini yansıtan yayınlarla, iş çevrelerinin sözcülüğünü yapan gazete ve dergilerin¹² çoğunlukta olduğu bir ortamda yayımlandı. Kadro, bazı siyasi stratejilere eleştirileri dışında, rejimin resmi görüşlere karşı çıkmadı hatta onları sistemli hale getirmeye uğraştı. Kendi deyişiyle Kemalist inkılâbın ideolojisini yapmaya çalıştı.¹³ Kadro dergisi ortaya attığı görüşlerle basın yaşamını bir parça canlandırmakla kalmayıp; devletçilerle liberalizm yanlısı yazarları karşı karşıya getirmiştir.¹⁴ Devletçiliğin dönemin Türkiye’sinin ekonomik ajandası ve uygulaması olması, o yıllarda ekonomik ve sosyal alanda olduğu kadar siyasal ve düşünsel düzeydeki yeni açılımların kaynağı da olmuştur. Ama

⁹ **Kadro Dergisi**, C.1/1

¹⁰ Taner Timur, **Türk Devrimi ve Sonrası 1919-1946**, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s. 179.

¹¹ Kadro’ya karşı çıkanlardan biri olan Ahmet Ağaoğlu, dergiyi ciddi ve heyecanlı bulduğu için yayını memnunlukla karşıladığını vurgulayacaktı, **Cumhuriyet**, 13 Teşrinisani 1932.; Hüseyin Cahit Yalçın **Fikir Hareketleri Dergisinin** ilk sayısında yayıncılıktaki canlılığa hayran kaldığını belirtiyordu.

¹² Falih Rıfkı (Atay) “Hâkimiyet-i Milliye”, Yunus Nadi “Cumhuriyet”, Necmettin Sadık “Akşam”, Asım Us “Vakit”, Celal İleri “İleri Gazetesi”, Ahmet Cevdet “Muhit Gazetesi”, Arif Oruç “Yarın”, Zekeriya Sertel “Son Posta”, Ahmet Ağaoğlu “Akın”, A. Hamdi (Başar) “Kooperatif Dergisi”, H. Cahit (Yalçın) “Fikir Hareketleri Dergisi”, İ. Hakkı (Baltacıoğlu) “Yeni Adam Dergisi”, Sedat Simavi “Yedi Gün Dergisi”, Yaşar Nabi “Varlık Dergisi”, CHP’nin yayını olan “Ülkü Dergisi”, Detaylı Bk. Ali Gevgilili, “Türk Basını”,...s.202-227.

¹³ **Kadro Dergisi**, C.1/1

¹⁴ Türkeş, “Kadro Hareketi”..., s. 464-498.

Kadro Hareketinin asıl gayesi, Kemalizm’le uyumlu olabilecek ve bir milli kurtuluş hareketi teorisi, daha doğrusu ideolojisi üretmektir.¹⁵

Kadro Dergisinin yayımına gidilen sürecin başlangıcını oluşturan etmenler şöyledir. Yeni kurulan cumhuriyetin kuruluşundan kısa bir müddet sonra kendini 1929 dünya ekonomik buhranının yarattığı iktisadi ve yapısal sorunlar içerisinde çözüm aradığı bir kaotik ortam ile yeni devletin kendi resmi ideolojisini şekillendirmek yönünde art arda gerçekleştirdiği inkılablar döneminde duyulan ideolojik gereksinim duyduğu bir dönemde meydana çıkmaktaydı. Bu eksik kalınan noktalarda CHF’nin daha cesur adımlar atmasında ve önerilerde bulunmalarına karşın, bazı çok özel konularda özellikle devletçilik konusunda ileride CHF’nin ileri kadrolarınca özellikle Recep Peker, Celal Bayar, Mahmut Soydan ve İsmet Paşa tarafından¹⁶ sert eleştirilere maruz kalacaklardır. Temel olarak, Kadro Hareketi, tek parti rejimine teorik bir çerçeve oluşturmayı hedefleyen bir grup aydını temsil etmekteydi. Hareketin çıkmasındaki diğer bir faktör ise ülkede ortaya çıkmaya başlayan liberallere karşı bir denge unsuru olma özelliğini de taşımaları için resmi ideoloji tarafından hoş karşılandı.¹⁷

Dergide esas olarak siyasal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve sanatsal konuları ele alan yazılar yayımlanmakla beraber bu yazıların tamamı içerik itibarıyla “Türk Devrimi” ile mutlak ilişkili olmasına önem verilmiştir. Buradaki dikkat çekici bir husus Kadrocuların, Kemalizm’e çok yönlü olarak bir içerik kazandırma gayretidir. Ş. Süreyya, derginin kimliğini Cumhuriyet gazetesinde ki bir makalesinde Ağaoğlu Ahmet’e cevaben “Kadro, inkılabın realitesinden çıkarılan ve onun seyrine uygun bir şekilde izah edildikçe şekillenen ve nazariyeleşen prensipler kendine şuur edinendir”¹⁸ diyecektir. Son olarak Ş. Süreyya Yön dergisinde (1960) ki mülakatında dergiyi Kemalist bir hareket olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama ile tarihsel materyalizmi referans alan kadro hareketinin tarihi süreç ulusalcı karaktere sahip Sol-Kemalist yapıların dayanak noktaları olması için kuvvetli bir tarihi referans hüviyetindedir.

Kadronun düşünsel etkisi günümüze kadar Ulusçu-Sol-Kemalist söylem üzerinden gelmesi¹⁹. Bu manada kadrocu hareketi bir komünist

¹⁵ Kurtuluş Kayahı, **Türk Düşünce Dünyasının Bunalımı**, İstanbul, 2002, s. 16.

¹⁶ **Milliyet**, 31 Kanunuevvel 1933.; Cumhuriyet, 26 Teşrinisani 1932.

¹⁷ Mustafa Türkeş, **Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım**, İmge Kitapevi, İstanbul, 1999, s. 43.

¹⁸ **Cumhuriyet**, 13 Kânunuevvel 1932.

¹⁹ Kadrocuların getirdikleri ideolojik ve sosyo-ekonomik çözümlenmeleri daha sonraları aynı paralelde bir devamcısı olma özelliklerini, 1960 darbesinden sonra Yön Dergisinde görmekteyiz. Aynı benzer düşünsel çözümlenmelerin özellikle Yön Dergisinin kadroları 12

hareket²⁰ olarak tanımlayanlar olduğu gibi, Türkiye'nin sol hareketlerinin Türkiye'de daha çok derinleşmesine ve popülerleşmesi yönündeki gelişmesine balta vuran bir hareket olarak tanımlayanlarda mevcuttur. Ş. Süreyya'nın yön dergisindeki mülakatında derginin ülke dışındaki basın ve aydınlarınca da çeşitli etki ve ilgilere sebep olduğunu, bu dönemde Çin'de yapılan dergi ile alakalı bir tahlilin kendilerine ulaştığını, İngiliz ve dönemin Hitler Almanya'sının basınlarından farklı zamanlarda mülakat ve söyleşi talepleri karşılandığını aktarır.

Dönemin siyasi entrikaları içerisinde Kadro Dergisi'nin yayım hayatı uzun sürmedi ve 1935'te 35-36. sayılarını birlikte yayımlayarak yayım hayatını noktaladı. Bu gelişme, Kadro'nun ekonomide benimsediği katı devletçi modelini, siyasal yaşama taşımak istemeleri, katı ve disiplinli bir tek parti rejimini savunmaları ve planlı devletçiliği yalnız devlet işletmeciliğinde değil, eğitim, sağlık ve emek seferberliği gibi daha geniş bir ulusal alanda savunmakta ısrar etmeleri üzerine ortaya çıktı. CHP'nin çok partili yaşama geçme istemlerini engelleyecek bir öneri olduğundan Kadro'yu susturacak çözüm olarak derginin imtiyaz sahibi Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) Arnavutluk (Tiran) Elçiliği'ne atandı. Böylece dergi 1931'de başladığı yayım hayatını noktalayacaktır. Derginin kurucuları "Kadrocular" olarak adlandırılan aydınlar Kadro dergisinde savundukları düşüncelerinin temel gayelerini daha sonra yayımladıkları çeşitli kitaplarda²¹ dile getirdiler.

2. Kadrocular: İdeolojik Arka Plan ve Yöntem

Kadrocuların, ideolojiye dair anlayışları toplumsal düzeni kuşatan temel şartların aynı mantıkla doğa, sanat, hukuk, insanların kendi aralarındaki sosyal şartlarına manevi bir bünye oluşturur olduğu yönündeydi. Toplumun kültürel prensipleri ve inkişafı dâhilinde

Mart Muhtırası sonrasında yargılanıp çeşitli cezalar alınca, derginin etrafındaki yazarlar sırasıyla Cumhuriyet Gazetesi, Aydınlık Dergisi ve Bağımsız Cumhuriyet Hareketleri etrafında toplandılar. Detaylı bilgi için bk. Faruk Alpkaya, "Bir 20. yüzyıl akımı: Sol Kemalizm", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 2: 'Kemalizm'**, İletişim Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2001.; Taner Timur, **Türk Devrimi: Tarihi Anlamı ve Felsefi Temli**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fak., Yay., Ankara 1968.

²⁰Dönemin süreli yayımlarında Kadroculara yönelik bazı ithamları görmekteyiz. Örneğin; Ağaoglu Ahmet, "Devlet ve Fert 3", **Cumhuriyet**, 15 Teşrinisani 1932.; Mahmut Bey, "Vicdani Bir vazife", **Milliyet**, 30 Kanunuevvel 1933, No: 2835.

²¹ Kadronun ileri gelenleri derginin kapanışından sonra belli bir dönem dergi ve ve kapanışı hakkında hiç konuşmadılar yıllar sonra yaşadıklarını kaleme almışlardır. Ş. Süreyya Aydemir, **Suyu Arayan Adam ve İnkılâp ve Kadro**, Yakup Kadri Karaosmanoğlu; **Zoraki Diplomata ve Politikada 45 Yıl**, V. Nedim Tör: **Yıllar Böyle Geçti**, adlı eserlerde neşretttiler.

ideolojisi de şekillenir. Bu doğrultuda kadrocuların taşıdığı bir başka gaye ise Türk Milli Kurtuluş Hareketine ve Kemalizm'e sosyal, ekonomik, ideolojik ve bilimsel bir içerik kazandırarak dünyanın geri kalmış gruplarına bir örnek teşkil etmesidir. Özellikle batı emperyalizminin doğrudan ve dolaylı ekonomik ve kültürel sömürüsü altında ki halklara bir model olması ilkesel olarak her zaman mevcuttur. Benimsedikleri bu görüşlerden dolayı "Türk Devrimine" elitler düzeyinde bir içerik kazandırmak girişimleri ilk olmasından dolayı entelektüel bir özgünlük taşır.²² Bu tarz bir düşünüşle Kadrocuların düşünsel özgünlükleri yanında idealist olduklarını da gösterir. Bu idealist oluşlarında ki temel ipucu derginin ilk sayısında derginin yayımlanması amacıyla kendini göstermektedir. Kadrocuların, Türk Kurtuluş Hareketi ve İnkılâplarını 20. yy da gerçekleşen kendi özgünlüğü içerisinde bir siyasi yapı olduğunu, hareketin nesnel yapılarını ortaya koyarak gelecek nesillere bir deneyim kültürü olması ve de batı emperyalizminin çok yönlü sömürüsü altındaki tutsak halkalara bir alternatif model olması amacı Kadrocuların idealist yönlerini göstermektedir.

Kadrocu aydınların fikri gelişimleri ve yaşam öyküleri, bize hareketin ideolojik boyutlarını ve sosyo-kültürel düşünsel bağlamalarını daha iyi anlamada faydalı olmasından dolayı önemlidir. Ayrıca hareketin bütünsel analizi için bize kuvvetli bir tarihsel anlama ve tahlil etmeyi sağlayacaktır. Öncelikli olarak bu hareketin temel çekirdeğini oluşturan grubun kısa yaşamöykülerini ele alarak tarihsel açıdan inceleyerek nasıl bir eğitim, iş ve politik tutum deneyimlerinden geçerek, zihin dünyalarının şekillendiği ortaya çıkması Kadro-Kemalizm ve günümüze değin gelen bazı sloganlaşan atıf ve söylemlerin kökenini biz ifşa edeceğidir.

Kadrocu grubu oluşturan Ş. Süreyya (Aydemir), Burhan Asaf (Belge), Vedat N. (Tör), Y. Kadri (Karaosmanoğlu) ve İ. Hüsrev (Tökin) genel olarak aynı kuşağın insanlarıdır.²³ Doğum tarihleri genel olarak 19. asrın sonu ile 20. asrının başlarına denk gelmektedir. Doğdukları dönemin genel yapısı; çökmekte olan bir imparatorluk, sürekli modernleşme-değişme trendleri içerisinde inişi ve çıkışı olan bir toplum, iktidarda olan monarşik bir sultan ve onun kuvvetli istibdadı ve bu istibdada karşı aydınların meşrutî ve millî duygular nazarında ki arayışları, örgütlenişleri ve neşriyatlarının hâkim olduğu bir ortam. Batı

²² İlhan Tekeli- Sevim İlkin, Bir Cumhuriyet Öyküsü- Kadrocuları ve Kadro'yu Anlamak, Tarih Vakfı Yayını, İstanbul 2003, s. 486.

²³ Kadro hareketinin ana aydınlarının doğum tarihleri genel olarak birbirine yakındır. Ş. Süreyya (Aydemir) (1897-1976), İ. Hüsrev (Tökin) (1902- 1992), Burhan A. (Belge) (1899-1967), V. Nedim (Tör) (1897-1985), Y. Kadri (Karaosmanoğlu) (1899-1974).

dünyasında ki hızlı politik (kapitalist-emperyalist düşünceye karşı sosyalist-komünist eylemlilik), teknik ve de düşünsel ilerleyiş. Osmanlının içinde bulunduğu yoğun savaşların getirdiği ağır sosyo-ekonomik yükler. Tüm bunların ve daha fazlasının olduğu yoğun ve karmaşık bir döneme denk gelmesi onların üzerinde derin düşünsel etkiler bırakması sonraki eylemleri için bir şekillenme ve düşünsel zemin olması yönünde önemli olacaktır. Özellikle kurtuluş savaşı ile bir halkın kendi kaderini tayin etme mücadelesini Tarihsel Materyalizmle yöntemi ile sosyal sorunları ve dönemin yerel ve uluslararası düşünsel olaylarını dergide işleyeceklerdir.

İlk olarak ve de hareketin yaratıcısı ve teorisyenini konumunda olan Ş. Süreyya,²⁴ ortaya koyduğu yeni düşün anlayışla derginin öncüsü konumunda olmasından dolayı şahsiyeti tarihsel ehemmiyet taşır. Ş. Süreyya, 1897'de Edirne'de dünyaya geldi. Balkanlardaki milliyetçilik hareketleri ve bu dönem de hâkim olana Jön Türk - İttihat Terraki fikir kodlarının da etkisiyle, diğer aydınlar gibi onu da Turancılık akımına yaklaştırmıştır. Ş. Süreyya, bu yıllarda Turan ideali ile Kafkas Cephesinde savaşmış, daha sonra aynı ideal uğruna Azerbaycan'a gelen Ş. Süreyya, bunun bir hayal olduğu kanısına varacak ve çağa damgasını vuracak yeni bir akım ile tanışmıştır. Bu akım, o dönemde tüm ezilen uluslar için bir umut ışığı olarak algılanan veya bu şekilde tanımlanan komünizmdir. 1920'den sonra artık o, genç bir "Türk Komünistidir". 1921 yılında Nazım Hikmet ve Vala Nurettin'le birlikte Moskova'daki Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesinde yüksek öğrenimine başlayan Ş. Süreyya, burada Komünizmin çok yönlü teorik ve pratiğini kapsayan toplumsal, ekonomik ve siyasi dalları üzerine öğrenim görmüştür. Bu öğrenim sayesinde sadece ihtilalcı değil, aynı zamanda Marksizm-Leninizm üzerine görüşler ortaya koyabilen bir teorisyen konumuna ulaşmıştır.²⁵

Sonraki yıllarda Kadro Dergisi'nde savunacağı Millî Kurtuluş Hareketi ile ilgili düşüncülerinin bazı nüvelerini ilk olarak, Sultan Galiyev'den²⁶ bu dönemde etkilendiği bilinmekte.²⁷ Ş. Süreyya, 1922 yılı

²⁴ Ş. Süreyya, hareketin ilk kıvılcımı olabilecek görüşlerini ve daha sonra da derginin vücuda gelmesiyle dergide sıklıkla belirteceği görüşlerini ilk olarak 15.1.1931 tarihinde gerçekleşen Türk Ocaklarının verdiği konferansta dillendirmiştir. Aydemir'e göre yaptığı bu çıkış derin bir etki yaratmış ve CHF kadrolar tarafından yeni bir politik-ideolojik hareket olarak yorumlanmıştır. Detaylı bilgi için bk. Ş. Süreyya Aydemir, **İnkılâp ve Kadro**, Remzi K.E.Yay., İst., 1990, s.27.

²⁵ Cennet Ünver, "Şevket Süreyya Aydemir", **Modern Türkiye'de Siyasal Düşünceler "Kemalizm"**, C.2, İstanbul, 2001, s. 466-477.

²⁶ Sultan Galiyev (1880-1940?), temelde Marksist ve Leninist bir düşünce yapısına sahip olmasına karşın, Marksizm-Leninizm'i emperyalist sömürüye uğrayan 3. Dünya ülkelerinin konumunu yeniden yorumlayan fikir adamıdır. Kısaca Galiyev Bolşevik Devrimini Asya ülkelerine doğru uzatmaya amaçlamıştır. Fikri olarak da küçük

sonlarına doğru İstanbul'a döner burada Marksist oluşumların içinde bazı görevler üstlenir. Ş. Süreyya ve Komünist gelenekten gelen diğer bazı Kadrocular için dönüm noktası olabilecek olay, 1925-1927'de meydana gelen Komünist (TKP) Tevkifatlarıdır.²⁸ Türkiye Komünist Partisi, gerek Ş. Süreyya gerekse Vedat Nedim için sonraki siyasi tutum ve yaşamları açısından bir dönüm noktası olacaktır. Bu gelişmelerden sonra bu iki şahıs, TKP içinde parti direktiflerine daha fazla direnmeye başlamışlar. Ayrıca milliyetçilik ideolojisinin etkisinde oldukları için bu ideolojiyi partiye egemen kılmak istemişlerdir. Sonuçta, parti içindeki mücadeleyi kaybetmişler ve partiden ihraç edildiler.²⁹ 1925-1927 yıllarında gerçekleşen tutuklanmaları, gerçekten geleceğin "Kadro Dergisinin" oluşmasında ve TKP üyeleri ve Türkiye'deki Sol'un değişimine ve

burjuvaziyi Marksizm'in içinde uzlaştırmaya ve de yeniden konumlandırmış ve bu eylemleri milliyetçi bir mana getirmiştir. Daha doğrusu, Marksizm'in ana fikrini oluşturan proletarya diktatörlüğü fikrine kuşku ile yaklaşan ve burjuvazi diktatörlüğü yerine diğer bir sınıf diktatörlüğünü ikame etmenin iyi bir sonucu ulaştırmayacağını öne sürer. Detaylı olarak bakınız. İ. Gizzatulhin- D. Sarafutdinov, "Mirsait Sultan Galiyev", **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, Sayı 122, 1999, s. 157-170.

²⁷ Merdan Yanardağ, **Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi**, Yalçın Yayını, İstanbul, 1988, s. 179.

²⁸ Kadro hareketini bütünsel analizi için ve kadrocular üzerinde farklı etkiler bırakmışlığını anlayabilmek, aynı zamanda TKP'nin ilk yıllarının bilinmesinde gerektirmektedir. TKP, Kurtuluş Savası yıllarında yurtiçi ve yurtdışındaki Marksist gibi Marksistler tarafından (10 Eylül 1920) Bakü'de kurulmuştur. Partinin lider Mustafa Suphi, Genel sekreterliğini ise Ethem Nejat üstlenmiştir Parti ilk etapta Türkiye halk İştirakyon Fırkası adıyla örgütlenmiş daha sonrasında TKP adıyla 1922'den itibaren örgütlenmeye başlandı. TKP'yi oluşturan Marksist gruplar için 'Aydınlık', 'Orak ve Çekiç' ve 'Kurtuluş' dergilerinin savunduğu görüşler temel teşkil etmesi noktasında önemli yer tutar. Kurtuluş Dergisi çevresi örgütlenerek 1922 de Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası'nı kurmuştur. Dolayısıyla Kurtuluş dergisi, bu partinin yayım organı konumundadır. Ayrıca, Komüniter'in 4. Kongresi'ne katılan üç kişilik temsil heyetinde yer alanlardan biri de Vedat Nedim'dir. 1925 yılında Doğu'da patlak veren Şeyh Sait isyanı genişleyerek doğu illerini sarmıştır. İsyani, Merkezi Hükümetçe isyanı bastırmakta yumuşak davrandığı öne sürülen Fethi Bey'in yerine geçen İsmet Pasa hükümeti, isyanı zor kullanarak bastırmış ve bu sırada 'Takrir-i Sükün' Kanunu'nun verdiği yetkiyi kullanarak bütün muhalefeti bastırma yoluna gitmiştir. Bundan direkt TKP her ne kadar Şeyh Sait isyanına karşı çıktığı halde, bu isyanın ortaya çıkardığı ağır siyasi hava, kapatılmasına gerekçe olacaktır. Parti, Bolşevik, Kızıl İzmir, Kızıl İstanbul, Orak-Çekiç gibi dergilerle varlığını ve etkinliğini devam ettirmeye sürdürdü. Partinin bütün ileri gelenleri tutuklanmış ve Ankara'daki İstiklal Mahkemesi'ne gönderilmiştir. Aralarında Ş. Süreyya ve V. Nedim'in de olduğu tutuklanmalar gerçekleşecek. Ş. Süreyya, İstiklal Mahkemesi'nde yapılan yargılama sonunda 10 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Bir buçuk yıl sonra, Cumhuriyet Bayramı nedeniyle çıkarılan aftan yararlanmıştı. Ancak Afyon cezaevinde geçirdiği günler eski düşüncelerinden sıyrılmamasına etkili olacak ve artık kendi deyimiyle 'otomat' ölmüştür. Bu değişim ilerde Kadro Hareketini doğuracaktır. Detaylı olarak bk. T. Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasi Partiler**, C.2, İletişim Yay., 1.Basım, İstanbul, 1999.; Türkerş, a.g.e. s. 86-91.

²⁹ T. Faik Ertan, Kadroculuk ve Kadro Hareketi..., s. 37.

fırkalara ayrılmasına sebep olması nedeniyle tarihsel önem arz eder. 1928 yılında Komünist Partisi ile ilişkilerini kesen Ş. Süreyya, artık yeni bir ideal ve hedef için Ankara'ya gelir. Ankara'da artık Kemalist rejimin hizmetine girmek üzere gelmiştir. Şevket Süreyya'nın çeşitli görevlere getirilmiş olması, artık kendisinin Kemalist iktidar tarafından kesin olarak bağışlandığını ve aklandığını göstermesi bakımından önemlidir.³⁰

Y. Kadri, diğer kadroculardan farklı bir tarihsel ve ideolojik geçmişe sahiptir. Y. Kadri, Sol ve Marksist kökenli olmayan tek Kadrocu olma özelliği ile düşünsel gelişimi açısından farklılaşmaktadır. Manisa'nın tanınmış bir ailesinden olan Y. Kadri, 1889'da Kahire'de doğar. Burada Fransız ilkokulunda eğitime başlar. 1908'de İstanbul'a yerleşir kısmen hukuk mektebine gider. Bundan sonra asıl ağırlığını edebiyat çalışmalarına verir. Fecr-i Ati Edebiyatı grubuna girer. Servet-i Fünun dergisinde yazmaya başlar. İsviçre'ye giderek Latin Edebiyatını inceler. Yurda dönünce 1921'de Kemalist Kadrolarca Ankara'ya çağrılır Kurtuluş Savaşında çeşitli görevleri yerine getirir. Kurtuluş Savaşının başarısında ki tarihsel ve siyasi ile Mustafa Kemal Paşa'nın karizmatik yapısı onda derin etkiler bırakır. Savaş sonunda da Türk Devriminin kadrolarıyla yeni rejimin hizmetinde görev almaya devam etmiştir.³¹

Marksist bir gelenekten gelen V. Nedim, İstanbul'da doğmuş, Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra Almanya'da iktisat öğrenimi gördü. 1921'de Berlin'de İktisat Doktorasını tamamladı. İlk siyasi yazılarını bu dönemde Kurtuluş Dergisinde yayımlamaya başladı. Kendi deyişiyle onun siyasi görüşlerini şekillendiren temel bir etken, Berlin'deki yaşantısı ve toplumsal gözlemleridir. Türkiye'ye dönünce Aydınlık Dergisi etrafında toplanmış olan Sol aydınlara katıldı. 1927'de TKP tutuklanmalarından dolayı cezaevine girdi. Cezaevinden sonra bazı eski görüşlerinden uzaklaşmaya başladı. Ancak, V. Nedim'in Avrupa'da Marksizm'le tanıştığını ve bunun altında yatan nedenin mazlum millet mefhumunu ifadesi olan ulusçuluk gerçeğidir.³² Bu düşüncelerini Milli Kurtuluş kadrolarının sahip olduğu milli bağımsızlık ve yeni bir ulus yaratma retoriğine yakın olan benzerliğidir. 1927 tutuklanmalarında ki tutumundan dolayı V. Nedim diğer TKP'lilerce muhbir ve hain olarak itham edildi. Bu ithamlar onu iyice TKP'den ve TKP'nin siyasi tutumlarından uzaklaştırmaya ve partiden kopmasına neden oldu. Diğer

³⁰ T. Faik Ertan, Kadroculuk ve Kadro Hareketi..., s. 38.

³¹ Gerek kadro dergisinin yayımı dönemi boyunca ve gerekse kapanmasından sonraki süreç ile Tiran'a elçi olarak giden müellifin yaşadıklarını kendi eserinde ayrıntılı bir şekilde ele almakta. Detaylı bilgi için bk. Y. Kadri Karaosmanoğlu, **Politikada 45 Yıl**, İletişim Yay., İstanbul, 1984.; Y. Kadri Karaosmanoğlu, **Zoraki Diplomat**, İletişim Yay., İstanbul, 1994.

³² Merdan Yanardağ, Türk Siyasal Yaşamında..., s. 81-82.

Kadrocular gibi iktidara yanaşmış ve Kemalizm'i benimse yoluna girdi. V. Nedim'de Ankara'ya gelerek Kemalist yönetim tarafından çeşitli idari görevlere getirildi. Özellikle iktisat alanında yazılarıyla dikkat çekecek ve Kadro Dergisinde iktisadi yazılar yazacak olan isim oldu.³³

Bir diğer Marksist gelenekten gelen kadrocu ise İsmail Hüsrev, 1902'de İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Avusturya Lisesinde tamamladıktan sonra Tıp öğrenimi için Moskova'ya gitmiş, fakat ihtilal sonrası birçok eğitim ve devlet kurumları kullanılamaz hale geldiği için isteği olan Tıbbiye'ye girememiştir. Orada eğitim görmekte olan Ş. Süreyya, Vala Nurettin ve Nazım Hikmet'in tavsiyesiyle Moskova Devlet Üniversitesinde iktisat öğrenimini gördü. 1924'te Türkiye'ye dönen İ. Hüsrev, bir müddet ticaret yapmış sonra da resmi görevlerde bulunmuştur. İ. Hüsrev, yeni rejime bir yol haritası olması için bir Milli İktisat modelini oluşturmaya amaç edinmişti. Önceleri dönemin gazetelerinden Hâkimiyet-i Milliye sonrasında Ulus gazetesinin ekonomi sayfalarının editörlüğünü yürütmüş, ekonomi üzerine yazılar yazmıştı.³⁴ İ. Hüsrev, düşünce hayatı ve eylemliliği müddetince Milli İktisat modelini yaratma gayesi için de olmuştur.

Kadrocu grubun bir diğer Marksist gelenekten gelen yazarı ise B. Asaf'tır. Şam'da doğdu. Yüksek öğrenim için Almanya'ya gitti. Burada mimarlık eğitimi görürken Marksizm'le tanışacaktır. 1924'e değin Anadolu Ajansının Bükreş temsilciliğini yapacaktır. Türkiye'ye dönünce TKP'e etrafında ki aydınlara katılacak. 1927 tutuklanmaları ile TKP'den ayrılacaktır (Yanardağ, 1998, s. 85-86). Önce Aydınlık dergisinde yazılara yazmaya başladı. Hâkimiyet-i Milliye'de Yarı Siyasi³⁵ adlı köşe yazılarından dolayı daha çok Türk Devrimi lehindeki yazmış olduğu yazılara bağlı olarak Kemalist yönetim tarafından üst düzey resmi görevlere getirilmiştir.

Kadrocuların potansiyel olarak yetiştikleri kuşak itibariyle İttihatçı yazarlardan etkilenmiş olduğunu düşünebilir. Çünkü kadro yazarları ilk gençlik yıllarında İttihatçı yayımlarla büyümüşler ve İttihatçı dönemin ulusçu söylemleri birçok Kemalist yöneticinin üzerinde etki ettiği gibi Kadro aydınlıklarında da doğal olarak etki bırakmıştır. Bu etki daha çok söylemlerindeki Milli İktisat ve Milli Bağımsızlık gibi söylemlerinde görülmektedir. İttihatçılar tarafından üretilen bazı ideolojik görüşlerin yeni rejim kadrolarınca aynen hayata geçirildiği tarihsel bir realite olmakla beraber. İttihatçıları etkileyen bazı yerli aydınlardan Ziya

³³ Detaylı bilgi için kendi anılarını anlattığı eserine bk. V. Nedim Tör, **Yıllar Böyle Geçti**, İstanbul, 1976.

³⁴ T. Faik Ertan, Kadroculuk ve Kadro Hareketi ..., s. 45.

³⁵ **Hâkimiyet-i Milliye**, 4, Birinci Kanun 1932, 5, 24, 27, 30, İkinci Kanun 1932.

Gökalp ve Yusuf Akçura'nın, Cumhuriyetin belirli kuruluş felsefesi üzerinde etkili olduğu ve yeni rejimin kadro ile olan ilişkisi düşünüldüğünde bu iki aydının fikirlerinden etkilendikleri olasıdır.

Bu noktada, Kadro dergisinin, Osmanlı Devleti'nin siyasi ve kültürel yıkılışına ilişkin yaptığı çözümler ile Akçura'nın 1923 yılında Türk Ocaklarında yaptığı yorumlar arasında paralellikler olduğunu görebilir. Akçura ve Kadro'nun benzeşen diğer düşünceleri şunlardır: sanayi devriminin Osmanlı tipi geleneksel üretim biçimini olumsuz etkilediğini, Fransız devriminin Osmanlı millet sistemine bağımsızlık yönünde etki yaptığını, Avrupa'nın iktisadi ve askeri alanda Osmanlı devletinin önüne geçtiğini belirtmektedirler.³⁶ Ancak, Kadro'nun bu tarihi çözülmemesinde sadece Akçura'yı baz aldıklarını söyleyemeyiz. Ancak, Akçura ve Gökalp'in "Türk Ulusu ve Milliyetçilik" kodlamalarındaki ulusçu-milliyetçi³⁷ fikirlerden etkilendikleri bir gerçektir.

Kadrocular, Akçura'ya nazaran Ziya Gökalp'in teori ve düşüncelerine daha fazla dergilerinde yer verip işlemişlerdir. Ancak onunla kendi aralarına bir mesafe koyma gayreti de mevcuttur. Ş. Süreyya, Gökalp'i özellikle Türkçülüğün Esasları adlı yapıtındaki fikirlerinden dolayı eleştirmekte ve bir bütünlükten uzak olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca V. Nedim ve Y. Kadri'ye göre Gökalp, yeni bir düşünce akımı yaratmaktan uzak ve de Türkiye'yi analiz ederken Türkiye'nin sahip olduğu yönetim tarzını, belirli bir düşünce sistemine oturtmadığı noktasında eleştirmişlerdir.³⁸ Ş. Süreyya'ya göre ise Gökalp tarihi materyalizmi yalnızca yanlış algılamakla kalmamış, aynı zamanda tarihi materyalizmde olmayan konuları onda varmış gibi göstererek tarihi materyalizmi çarpıtmıştır.³⁹

Kadroculara yönelik, liberal ve muhafazakâr karakterli muhalif aydınların Marksist olduklarına dair ithamlarında mevcut iki istinat noktası bulunmaktaydı. Birincisi, Ş. Süreyya, İ. Hüsrev ve V. Nedim'in geçmişteki komünist partiyle olan ilişkileriydi. İkincisi, toplumsal olay ve olguların çözümlenmesinde ve anlamlandırılmasında sadece tarihsel materyalizmin⁴⁰ tek ölçüt almalarıydı. Ancak, ölçüt tek olmasına karşın

³⁶ Mustafa Türkeş, "Kadro Hareketi"... , s. 100.

³⁷ Yusuf Akçura'nın düşünceleri hakkında detaylı bilgi için bakınız, Yusuf Akçura, **Üç Tarz-ı Siyaset**, Türk Tarih Kurumu Basımı, Ankara, 1976.

³⁸ **Kadro Dergisi**, C.2/15.

³⁹ **Kadro Dergisi**, C.1/3.

⁴⁰ Diyalektik- Tarihsel Materyalizm; Marksist dünya görüşüdür. Doğa olaylarına yaklaşımı, onları inceleme ve anlama yöntemleri diyalektik, doğa olaylarını yorumlayışı, bu olayları kavrayışı ve teorisi materyalist olduğundan, bu dünya görüşü, diyalektik

kendi çözümlerinde ulaştıkları nihaiyi sonuçlar gerek sınıf çatışması konusunda gerekse proletarya diktatörlüğü konularında farklı olmuştur. Özellikle sınıf analizlerinde Türk Devriminin savunduğu Halkçılık ilkesi nazarındaki sınıfsız toplum düşüncesine ile ters düşmeme kaygısının hâsıl olması rejim yanlılarıyla sıkıntılar yaşamlarına neden olacaktır.⁴¹ Sınıf analizlerinde Ş.Süreyya ve İ. Hüsrev, olabildiğince Marks'ın analizlerinden uzak durmayı ve neden-sonuç ilişkisi yerine, neden-amaç üzerinde durmuşlardır. Bu noktada Kemalist öğretiyile ters düşmeme kaygısına özen göstermişlerdir.⁴²

Ancak, Kadrocular Marksizm'in öngördüğü sınıfsız toplum görüşü yerine, daha çok sınıf analizlerinde sınıflar arası uzlaşmayı tercih etmişlerdir. Diğer bir Kadro yazarı olan İ. Hüsrev, yaptığı sınıf analizinde daha net tespitler ortaya koymuştur. Sosyalizmin, Türkiye için bir model olmasının uygun olmadığını bunun temel yerel özeliği ise Türkiye'de ki işçi sınıfının nitelik ve nicelik yönündeki istatistikî zayıflığının olmasına bağlar. Ancak, Türkiye'de mevcut bir sınıfsal yapının olduğunu da yadsımaz. Ona göre, Türk toplumu kentsel ve kırsal olmak üzere iki ana sınıf halinde mevcuttur. Koorporatizm konusunu ele alarak Koorporatizm ile Faşizm arasında bir ilişki kurmaktadır. Ona göre, Koorporatizm sınıflar arası uzlaşmayı sağlamayı amaçlayan faşizm'in bir aracıdır ve burjuvanın çıkarlarına hizmet etmektedir.⁴³ Y. Kadri, B. Asaf ve V. Nedim sınıf ve toplum analizlerinde genelde uzak durmuşlardır. Burada Y. Kadri'nin uzak durması anlamlıdır. Çünkü Marksist bir gelenekten gelmediği gibi Türk Devriminin inkılâp ve aksiyon dönemlerinde görev almaları onun tavrını konu hakkında uzak durmasına neden olmuştur.

İdeolojik perspektiflerinde görülen bir diğer kaynağını Leninizm teşkil etmektedir. Buradaki tarihsel veri, Ş.Süreyya ve İ. Hüsrev'in Moskova'da ki eğitimleri esnasında Marksizm hakkında detaylı bir şekilde bilgi edinmiş olmalarıdır. Burada Lenin'in çalışmalarını yakından analiz etme imkânı bulmuşlardır. Bakü Kongresi'nde dile getirilen ve Lenin'in çalışmalarında ön plana çıkan anti-empyrist söylemler Kadrocuları söylemlerinde etkisini göstermektedir. Kadrocular, bütün bu düşüncelerinde idealist bir tavırları olarak diğer sömürge halkları Milli

materyalizm adını almıştır. Tarihsel materyalizm, diyalektik materyalizmin ilkelerini toplum yaşamının incelenmesinde kullanır; bu ilkeleri toplum yaşamındaki olaylara, toplum ve toplum tarihi üzerindeki çalışmalara uygular. Marx ve Engels tarafından geliştirilen ve üretim tarzının toplumsal, siyasi ve entelektüel hayatın mahiyetini belirlediğini savunduğu yasa benzeri bir model. Detaylı Bk. Ahmet Cevzici, **Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yay., 6. Baskı, İst., 2005, s.1592.

⁴¹ **Kadro Dergisi**, C.3/25-26.

⁴² **Kadro Dergisi**, C.2/19.

⁴³ **Kadro Dergisi**, C.2/25-26.

Bağımsızlıklarını kazanacakları, süreç dâhilinde kapitalist-emperyalist düzenin yıkılacağı düşüncesi şeklinde yorum bulmakta olduğudur. Lenin'in görüşlerine göre uluslararası emperyalist sistemin çöküşü ve sosyalizmin kurulmasıyla uluslararası farklılıklar kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Kadroculara göre ise emperyalist sistemin çöküşünü siyasi ve iktisadi bağımsızlık takip etmelidir.⁴⁴ Kadrocular, devrimi iki aşamadan saymaktalar bunlar ihtilal ve inkılâp evreleridir. Dolayısıyla Lenin'den etkilendikleri açık ama bütünsel olarak değil. Bu anlamda Kadrocular, Türk Kurtuluş Savaşı'nı emperyalizme karşı siyasi bağımsızlık erkinin ele geçirilme noktasında ilk evre olduğunu, ikinci aşamanın ise iktisadi bağımsızlığın elde edilmesi ile emperyalist sistemin çökeceği noktasında diğer milletlere örnek noktasında değerlendirmektedirler.⁴⁵ Kadrocuların esinlendikleri diğer bir kaynak olarak Tatar Bolşevik Sultan Galiyev gösterilebilir. Temel istinat noktası, Galiyevci siyasi hareketin genetik kodları ile Kadroculardaki siyasi algılayıştaki paralelliklerin mevcut olmasıydı. İlkini, sanayileşmiş bölgelerde ve sanayileşmemiş bölgeler arasındaki negatif karşıtlık, işçi sınıfları arasındaki farklı niteliklerin olması gibi konularda teorik paralellikler görülmektedir.⁴⁶ Ancak, Kadrocularla Galiyev arasındaki fikir ayrılıkları da mevcuttur. Şöyle ki, Galiyev, Müslüman toplumlar arasında bir cephe oluşturulması teorisi Kadro'da hemen hemen yoktur. Aslında bundan sonraki fikir ayrılıklarındaki temel etken olarak coğrafi ve kültürel yapıardan kaynaklanmaktadır. Galiyev için Sovyetler Birliği'nde bulunan Müslüman milletlerin birlikte hareket etmesi öncelikli bir sorun iken Kadroda böyle bir olgunun sorun olabileceği görülmektedir. Başka bir ayrılık ise Galiyev'in, Rus Bolşeviklere karşı Müslümanlardan oluşan dini ve milli karakteristiği olan birleşik bir cephe oluşturma fikrinin Kadroda mevcut olmamasıdır. Burada belirtilmesi gereken diğer bir husus, Anadolu'da ki nüfus karakteristiğinin ağırlığının Müslüman olmasına rağmen Kadrocuların düşünsel eylemlerinde İslam'dan ve onun referanslarından oldukça uzak durmalarıdır.

Kadronun esinlendiği diğer bir kaynak ise Sovyet yönetim tarzı ve politik deneyimidir. Kadrocuların yeni rejim için ön gördükleri ekonomik ve kalkınma stratejileri ile (özellikle Ş. Süreyya ve İ. Hüsrev'in Rusya'da eğitim aldıkları dönem) Sovyet palanlı ekonomisi (NEP)⁴⁷

⁴⁴ Mustafa Türkeş, Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım..., s. 105.

⁴⁵ **Kadro Dergisi**, C.2/21.

⁴⁶ Merdan Yanardağ, Türk Siyasal Yaşamında..., s. 168-185.

⁴⁷ Yeni Ekonomi Politikası (NEP), Rus ekonomisini çöktüştürmek amacıyla Lenin tarafından ortaya konan bir ekonomik politikadır. Bu politika ile bazı özel işletmelere izin verilerek, NEP sayesinde küçük işletmelerin kapitalizmde olduğu gibi kar mantığıyla

arsında benzerlikler olmasıdır. Özellikle iktisadi alanda birbirini takip eden ve planlı ekonomi dönemlerinin Kadroculara esin kaynağı olduğunu ileri sürmek mümkündür. Çünkü Sovyetlerin yeni ekonomi politikası ile planlı ekonomiye geçtiklerinde Türkiye'nin de böylesi bir plan benzerinden yararlanması amacıyla NEP deneyiminin Ş. Süreyya ve İ. Hüsrev, tarafından tercüme edildiğini görülmektedir.⁴⁸

Sovyet ekonomik planlama deneyiminin Kadrocular üzerinde etkileri konusunda iki önemli nokta mevcuttur. Özellikle Sovyet deneyinden hareket eden Kadrocular, Kemalist yönetimin, Sovyetler'de uygulanan iktisadi kalkınma hamlelerine benzer devlet eliyle oldukça geniş çaplı bir sanayi planı hazırlamaya teşvik etmiş, ağır sanayinin kurulması ve yine devlet eliyle nasıl sürdürülebilir olabileceği hakkındaki konular için CHF'e hükümetini uyarışlardır. Ancak, Kemalist yönetimin hazırladığı I. Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı bu önerileri ciddi manada içermeyecektir. Sovyet deneyiminde sanayileşme tamamen devletin elindeyken, Kemalist yönetim sanayi planının uygulanmasında özel sektöre önemli roller vermekle kalmayarak, krediler yoluyla desteklemeler de sağlamaktaydı. Kadrocular uygulanmaya konulan planın kendi önerilerine karşılık farklılık göstermesine karşın kuvvetli bir ihtimalle dönemin baskıcı niteliğinden dolayı buna ses çıkaramamıştır. Ancak bir kısım sanayileşmenin özel sektör tarafından üstlenebileceğini söylemişlerdir. Kadrocuların sanayileşme fikri sanayileşmenin tümüyle devletin tekelinde ve onun öncü rol üstlenmesi gerektiği yönündedir. Ancak, özel sektör ve teşebbüslerin özellikle karar alma mekanizmalarının dışında tutulması gerektiğidir. Ortaya çıkan bu atmosferde CHF'nin diğer ileri gelen kadrolarının baskılarıyla, rejimin devletçilik ve ekonomik anlayışının, Kadro Dergisi'nin ortaya koyduğu düşüncelerden ayırtırmak için İsmet Paşa CHF'nin parti nazarındaki devletçilik anlayışının Marksist ve Komünist bir ekonomik anlayış hüviyetine sahip olmadığını kendi tarihi geleneğinden ve toplum yapısına uygun karakterde⁴⁹ olduğunu ifade etti. Böylelikle İsmet Paşa bir anlamda partiden gelen hoşnutsuzlukları Kadrocular ile CHF'nin devletçilik anlayışları arasına mesafe getirmiş oldu. Tabii burada ideolojik

devam etmesini içeren politikada sosyalist devlet, bankaları, büyük sanayi kuruluşlarını ve dış ticareti tekel olarak kontrol etmeye devam etmiştir. NEP, Sovyetler Birliği Komünist Partisi 10. Kongresinde kararlaştırılmış ve resmi olarak 21 Mart 1921 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kararlar köylülere zorla alınan fazla tarımsal ürün alımı durdurulmuş, bunun yerine ürün üzerinden vergi alınmaya başlanmıştır. Sanayi kuruluşlarıyla ilgili ek kararlarla politikanın sanayi stratejisi netleştirilmiştir. V. N. Bandera, "New Economic Policy (NEP) as an Economic Policy", **The Journal of Political Economy**, Chicago, No: 71, 1963, <http://www.jstor.org/stable/1828984>

⁴⁸ Mustafa Türkeş, Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım..., s. 108.

⁴⁹ **Milliyet**, 5 Teşrinisani 1933.

kaygılardan ziyade faydacı kaygılar ön plana çıkmıştır. Kadrocuların devletçilik anlayışı daha çok ideolojik olup, Marksist düşünsel kodlarına sahiptir. Rejimin halk nazarında ve muhalifler nazarında Marksist bir çizgide olmadığını açıklama endişesi de mevcuttur.

Kadroyu düşünsel açıdan etkileyen diğer bir kaynak da Alman İktisat tarihçileri Friedrich List, Adolf Wagner ve özellikle Werner Sombart'ın ekonomik ve kalkınma teorilerinin kendi dönemlerinde ki olan popülerliğidir. Kadrocular özellikle korumacı gümrük politikası konusunda etkilenmişlerdir. İ. Hüsrev, temel bir referans olarak Wagner'in devlet sosyalizmi üzerinde durmuştur. İ. Hüsrev, çalışmaları sonucu Wagner'le kadrocuların fikirlerinin birbiriyle örtüşmediğini görmüştür. Wagner'in özel sektörün karar alma süreçlerinde ve mekanizmaları içinde yer alması gerektiğini öngörürken, Kadro böylesi bir yaklaşıma kesinlikle karşı çıkmaktadır. Ayarınca Wagner'in Almanya'da gelişmekte olan ticaret, sanayi ve mali sermaye sahiplerine karşı büyük toprak sahipleri, bürokrasi ve işçi sınıfı arasında bir ittifak oluşturulması fikrine Kadro karşı çıkmıştır. Ancak, Kadrocular Sombart'ın iktisadi kodlamalarından fazlasıyla istifade edeceklerdir.⁵⁰ Kadrocular Sombart'ın düşüncelerinin devletçi ve planlı ekonominin tek otorite olan devlet tarafından yürütülmesi noktasında fazlasıyla etkilenmiş olup bu düşüncüyü dönemin kendilerine sert eleştirisi olan Marksist olma suçlamasını böylece hafifletmeye çalışmışlardır. Sombart'ın, Kadrocular üzerinde yaptığı diğer bir etki daha çok iktisat tarihi analizlerinde görülebilir. Bu etki daha çok V. Nedim'de görülür. V. Nedim Almanya'da ki eğitim esnasında Sombart'ın derslerine katılmış ve iktisat tarihi alanlarında açıkça hissettirmese de Sombart'ın fikirlerine başvurmuştur. Özellikle ekonomik ve sosyal planların merkezi otoritece ve gerekli kapsama sahip olması fikirlerini benimser noktadır.⁵¹

19. yüzyılda gelişimini hızlandıran ve 20. yüzyılda artık ciddi bir ekonomik sistem ve pazar realitesi olan Kapitalizm olgusu, Kadronun yayım politikası üzerinde köklü etkileri olan bir olgudur. Kapitalizmin tanım ve fonksiyonu üzerine bakıldığında Marx ve Ş. Süreyya arasındaki tanımlamalar önemlidir. Ş. Süreyya'ya göre Marx, kapitalizmi ağırlıklı olarak emek ve sermaye arasındaki ilişkideki çelişiklere dayandırırken. Emeğini satan işçi ile sermayeyi elinde bulunduran kapitalist sınıf arasındaki ilişki kapitalizmin gelişmesine yol açmıştır. Ancak, Ş. Süreyya'nın sorguladığı ilk sermaye birikiminin nereden geldiği konusudur.⁵² Bu noktada kapitalizmin Avrupa'da başladığını ve ilk

⁵⁰ Mustafa Türkeş, Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım..., s. 117-122.

⁵¹ Kadro Dergisi, C. 1/5.

⁵² Kadro Dergisi, C.2/19.

sermaye birikiminin sömürgelerden elde edildiğini değerlendirmesi yapılacaktır.⁵³ Kadronun temelde kapitalizm konusundaki görüşleri şu doğrultudadır. Sanayi devriminin itici gücü kolonyalist sömürü ve ticaret burjuvazisidir. Sanayi devriminin teknolojik ilerlemeyi hızlandırmasıyla, sanayi ürünlerinde bir artış gözlenmiş ve işçi sınıfında uzmanlaşma sürecini artırmıştır. Bu durum emperyalist güçlerin ürettikleri sanayi ürünlerini sömürge ve yarı sömürge ülkelere ihraç etmelerine ve bu ülkelerdeki el zanaatlarının yok olmasına neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda Avrupa'da sanayi birikimine yol açmıştır. Bu durum Avrupa da kapitalizmin gelişmesinin sömürge ve yarı sömürge ülkelerin geri kalma pahasına gerçekleştiğini göstermektedir.⁵⁴ Bu kanı Kadroyu sınıf savaşını ortaya çıkaran kapitalizmdir sonucuna ulaştırmaktadır.

Genel olarak, Kadrocular, Sosyalist olarak bilinirken aslı itibariyle Kadrocuların bu noktaya tevaccühleri çok azdır. Bunun nedenini kendileri şöyle açıklamaktadırlar. Asya'daki işçi sınıfı ulaşılan asra kadar henüz sanayileşmemiş bir Asya tipi tarıma endeksli üretim yapısı vardır. Yine Asya toplumlarında ciddi ilmi ve eğitim boşluğu da bulunmaktadır. Daha da önemlisi sosyalizmin sınıflar arasında eşitlik kuracağını ve dünya işçi sınıflarını bitireceğini ileri sürmelerine rağmen, ilkesel olarak sosyalist düşünürlerin Avrupa'da ki işçi sınıfları ile sanayileşmemiş işçi sınıfları arasındaki niteliksel farkı görmediklerini savunmuşlardır. Dünya sosyalist devrimi gerçekleşse dahi sosyalizmin bu farkı ortadan kaldıramayacağını iddiasında bulunmuşlardır. Yine, sanayileşmiş Avrupa işçi sınıfının sömürgelerden elde edilen artı değerden vazgeçemeyeceklerini ve bu yüzden Asya tipi işçi sınıfı ile bir tutulamayacağını belirtmişlerdir. Belki de en ciddi vurgulamaları ise Sosyalizmin düşünsel kodlamasında önemli yer tutmayan ulusçu-milliyetçi olguların göz ardı edilmesine karşın. Kadrocular, fikri temel de kendilerini Türk Milli Kurtuluşunun ideologları olmayı ve bu bağlamda cumhuriyet kadrolarının sahip oldukları milliyetçi unsurlarından dolayı genel olarak bunu benimsemeleri ile sosyalizmden bu noktadan dolayı ayrı düşmüşlerdir.

Kadrocuların, Faşizmden nasıl etkilendiği konusu genel olarak Kadrocuların savunduğu fikirlerin aşırı otoriter oluşu ve devletçiliği sıkı tutup ferdi teşebbüsleri minimal düzeyde tutmalarından kaynaklı olarak Kadrocular ve İtalyan Faşizmi arasında benzerlikler olduğu yönündedir.⁵⁵ İkisinin de toplumun yönetim ve idaresine yönelik sert otoriter kodlamalara sahip olmalarına binaen Kadro, Faşizm kategorisi içinde

⁵³ **Kadro Dergisi**, C.2/16.

⁵⁴ **Cumhuriyet**, 27 Kânunuevvel 1932.

⁵⁵ Feroz Ahmad, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, Kaynak Yayımları, İstanbul, 1999, s. 85.

incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bu noktada çokça kullanılan atıf ise İtalyan Faşistlerin yayımları ile Kadrocularınki ile olan benzerliklerdir. İkisinde de demokrasiye karşı otoriter bir eğilim, ikisinde de Millî Liderliğin önemli olması, benzeşen yönler olarak öne çıkmaktadır. Ancak, Kadro, Faşizmin yayılmacı emperyalist özelliklerini ve ırkçılık boyutlarını reddettiğini söylenebilir ancak ortak özelliklerin de var olduğunu söylenebilir. Özellikle devlete verilen tanımlamada ki aşırı merkezizetçi ve tek ulusçu bağlamlardır. Ancak, Kadrocular, Faşizmi son tahlilde işçi sınıfı yerine sermaye sınıfının çıkarları doğrultusunda hareket ettiği şeklinde tanımlamaktaydılar.⁵⁶ Bu yöndeki en açık tanımlama B. Asaf'da görülmektedir. B. Asaf, Faşizmi yarı-kapitalist bir sistem olarak tanımlamaktadır.⁵⁷

Kadrocular çıkaracakları derginin bir yayım politikası ilkesi olması muhasebesiyle baştan itibaren Tarihsel Materyalizmi yöntem olarak benimsemişlerdir. Ş. Süreyya, sosyo-ekonomik gelişmelerin temel ilkelerini tarihsel materyalizmi temel alarak açıklamakta ve üretim araçlarındaki ilerleme ile üretici güçler arasındaki ilişkinin bir toplumsal yapıdan diğerine geçişi ifade ettiğidir. Tarihsel materyalizmin durağan olmadığını, bir yöntem olduğunu ve bununla toplumsal değişimlerin analiz edilebileceğini ileri sürmektedir. Kadronun tezleri, tarihsel materyalizm ve ilmi sosyalizm arasında yapılan ayırımı dayanmaktadır. Ancak bu ayırım keyfidir ve Marksizm'e aykırıdır. Çünkü hayalî sosyalizm, ancak tarihsel materyalizmin yöntem ve artı değer teorisinin ortaya konması ile ilmi sosyalizm haline gelmiştir.⁵⁸ Kadrocuların böylesi bir ayırım yapmalarının nedeni devrin kendine has özel koşulları içinde ve bu özel koşulları fazla zorlamamak amacıyla bir düşünsel manevra yapma gereği olarak algılanabilir. Böylece hem tarihi materyalizmi savunmuş olacaktırlar hem de Türk Devriminin tezatsız (halkçılık ilkesi) toplum ilkesiyle çelişmemek olanağını elde etmiş olacaktırlar.

Kadro yazarlarının Türkiye'de kapitalizm öncesi sınıf analizi konusunda kısmen sesiz kalmalındaki sebep ise Kemalist söylemdeki sınıfsız toplumla Kadrocuların fikirlerinin Marksist analize dayalı olarak belli sınıfların var olduğuna dair tespitlerinin farklı olmasıdır. Bu noktada en açık tespiti İ. Hüsrev yapmaktaydı. Ona göre Türkiye'de kentsel sınıfların aile bireylerinin çalıştığı orta ve küçük ölçekli dükkân, işletme sahipleri ve tüccarların oluşturduğu tespitini yaparken temelde kentsel ve

⁵⁶ Kadro Dergisi, C.2/18.

⁵⁷ Kadro Dergisi, C.1/8.

⁵⁸ Taner Timur, **Türk Devrimi ve Sonrası 1919-1946**, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s. 183-184

kırsal sınıfların mevcut olduğunu vurgular. Kırsal kesime ilişkin sınıfları detaylandırırken, kırsal kesimi altı sınıfsal kategori şeklinde sınıflandırmaktadır. Bunlar; toprak ağaları, köylü müteşebbisler, küçük mülkiyet sahipleri, ortakçılar veya marabacılar, köy amesi, topraksız köylüler veya toprak köleleri.⁵⁹ Yine tarihsel olarak kapitalizm öncesi sınıfların bulunduğunu ama asıl sorunun kapitalist sınıfların ortaya çıkıp güçlenmesinin devlet içine sızarak devleti kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirilmesinin önlenmesi olduğunu söylemektedir. Kadrocular, kendi devletçi iktisat politikalarının kendimize has ve tarih noktasında eş olmayan devlet, hukuk ve ekonomide yeni bir yönetim ve üretim ilişkisi tarzı oluşturacağını ve bu süreçte devletin kapitalist sınıfın ortaya çıkmasını engelleyecek önlemler alması gerektiğidir.⁶⁰

Toplum düzeyinde kapitalist sınıfın ortaya çıkmasının engellenmesi, Kadrocular için sınıfsız topluma ulaşmanın ön şartlarından birisidir. Aksi halde Türkiye’de Avrupa gibi bir tür sınıf mücadelesi ve etnik unsurların ortaya çıkaracağı bir çatışma ortamı içinde bocalayıp duracaktır. Kadrocular ulusçuluğun ırkçı ve yayılmacı boyutunu reddedip anti-emperyalist boyutunu ön plana çıkararak ulusçuluk ile kendi görüşleri arasında bir uzlaşma yaratmaya çalışmışlardır. Kadrocuların bu doğrultudaki tartışmaları ideolojik olarak iki noktaya taşınmaktadır. Ulusçu/luk ve Sosyalist/Komünist söylemlerde kendini bulmaktadır. Kadrocular düşünsel olarak sol söylemlerle ulusçuluğu uzlaştırmaya çalışmışlardır. Bunu yaparken de şu unsurları dikkate almışlardır.

20. yüzyılın halklar nazarında batı emperyalizmine karşın bir millî kurtuluş ve uluslaşma mücadeleleri çağı olması. Yine bu çağda bütün sömürgeler ve yarı sömürge durumundaki uluslar bağımsızlıklarını kazanacaklar ve bu sürecin nihayetinde kapitalist-emperyalist sistemin çökeceği düşüncesi yönündeydi. Yine kapitalist-emperyalist sistemin dağılışı süreci ile sanayileşmiş ve sanayileşmemiş bölgeler arasında niteliksel farklılıkların ortadan kaldırmaya yetmeyeceği kanısı hakimdir. Bu durumda en temel hedef millî kurtuluş savaşı sonucu siyasi ve iktisadi bağımsızlığını sürekli beraber elde tutulmasıdır. Ancak, Kadronun burada gözden kaçırdığı konu bu iktisadi bağımsızlık için kaynağın nereden bulunacağını ve üretim araçlarının nasıl temin edileceğidir. Bunun için ortaya çıkacak olan yabancı sermayeye ihtiyacı ve milli sermayenin muhtevası ile olan doğrudan bağımlılık ihtiyacının gözden kaçırılmasıdır.⁶¹ Bu hususi noktalardan itibaren Kadro ve Kemalist

⁵⁹ **Kadro Dergisi**, C.1/10.

⁶⁰ **Cumhuriyet**, 14 Kanunuevvel 1932.

⁶¹ Mustafa Türkeş, **Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım...**, s. 155-159.

rejimle ile olan ilişkiler daha minimize edilerekten dönemin hâkim siyasi anlayışı ile olan ilişkilerin içeriği düşünsel açıdan belirginleşmekte. Kadrocuların ulusçu söylemlerle Sol söylemleri harmanlamaya çalışmalarındaki en belirgin hassasiyet Kemalist rejimin sahip olduğu emperyalizme karşı özgürlükçü, dışa açık ve diğer milletler ile bir ahenk oluşturabilme, barışçıl ve kendi değerlerini yurtseverlik gayesi üzerine inşa etmekten geçen Türk Ulusunu yeniden yaratma arayışıdır.⁶² İdeolojik arayıştaki bu harmanlama Türkiye gerçeğinde ilerde Sol-Kemalist ve Sol-Ulusçuluğun dayanak noktaları olacaktır.

3. Kadro ve Kemalizm İlişkisi

Kadro Dergisi yayım hayatının başlamasıyla, modernleşmiş ve kapitalistleşmiş Avrupa ve onun tarihinde gerçekleşmiş bütün devrimlerden farklı bir hüviyete sahip olduğunu düşündükleri Türk Devrimi üzerine teoriler ortaya atılırken öte yandan devrimin uzun vadede izlemesi gereken sosyal, siyasi ve kültürel yol haritası olabilecek düşünsel faaliyetler üzerine çalıştılar. 1932'den itibaren başlayan Kemalizm-Kadro ilişkisi, uzlaşma ve çatışma noktaları olan ayrışmalar halinde ele alınarak ayrı ayrı irdelenmelidir. Karşıtlıklar noktasında esas olarak üç önemli hususun altını çizmek gerekiyor. Bunlar; Türk Devriminin düşünsel altyapısına dair farklı bazı algılayışlar, Batı'yı algılama ve onun değerlerinin kullanımına dair bakış açısındaki farklılaşma, son olarak devletçilik ilkesi bağlamında iktisadi yapıların oluşturulması ve devletin bu alandaki temel rolü ve devletin bütünsel yönetimine dair gerçekleşen farklı algılama noktalarıdır.

I. Dünya Savaşının akabinde ortaya çıkan yeni siyasi görüntü ile Osmanlı Devletinin idari-politik arenadan fiilen çekilmesi üzerine, askeri, idari ve politik alanda ön plana çıkan Milli Mücadele Grubu ve grubun ve de cumhuriyet döneminin askeri ve politik önderi olan Mustafa Kemal siyasi terminolojide Türk Devriminin mimarı olarak tanımlanacaktır. 1923 sonrası erken Cumhuriyet dönemi inkılâplar zincirinin de esas teorisyeni ve lideri olan M. Kemal, Kadrocuların zihin eylemlerinde ayrı faktör olması açısından önemlidir. Bu tarz kişi ve kurumlardan kaynaklanan etkenler hakkında belirleyici bir vurgu yapan Bozkurt'a göre yeni kurulan Türkiye'nin, idare şeklini izah eden Atatürk şu ifadeleri kullanmıştır: "Fransız İhtilali bütün cihana hürriyet fikrini nefeylemiştir ve bu fikrin halen esas ve membaı bulunmaktadır. Fakat o tarihten beri beşeriyet terakki etmiştir. Türk demokrasisi Fransız İhtilali'nin açtığı

⁶² Afet İnan, **Mustafa Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım**, MEB Basımevi, Ankara, 1971, s.66.

yolu takip etmiş, lakin kendisine has vasf-ı mümeyyizle inkişaf etmiştir. Zira her millet, inkılâbını, içtimai muhitinin tazkiyat ve ihtiyacına tabi olan ve hal ve vaziyetine ve bu ihtilal ve inkılâbın zaman-ı vukuuna göre yapar”.⁶³ Görüldüğü üzere Mustafa Kemal, Türk İnkılâbında, Fransız İhtilali öğretilerinin etkisini önemle vurgularken, bir yandan da ülkenin iç dinamiklerinin ve değer yargılarının göz ardı etmeden bu tarz ihtilal deneyimleriyle harmanlamayı esas almaktadır. Kendi şahsına has olarak, millî bir devrim modelini işaret etmektedir. Bu noktada belirtilmesi gereken ise şudur; Türk Devriminin, Fransız Devrimi’nden çeşitli yönlerden köklendiği realitesidir.

Ancak, öte yandan Kadrocuların, Türk Devrimi’nin temel niteliklerini analiz ederken, öncelikle Batı etkisini olgulara binaen reddettikleri durumlar mevcuttur. Bu anlamada B. Asaf, Kadro mecmuasında yayımlanan bir makalesinde, Türkiye’nin batılılaştığına yönelik söylemlere karşı şunları demektedir: “Ve öyle bir iddia, Balkan devletlerinden herhangi birisi namına ileri sürülmüş olsaydı, belki de yerinde olurdu; çünkü o milletlerin kararlarını tayin eden arzu, üççeyrek asırdan beri garba benzemektir. Fakat Türk inkılâpçıları, milleti millet ve memleketi memleket yapmak işini hiçbir zaman model üzerinde kanaviçe işlemek gibi, basit bir ameliye telakki etmemişlerdir”.⁶⁴ Kadrocular bu noktada, Türk aydınlarının, diğer az gelişmiş toplumların aydınları gibi Batı’ya benzemek gibi bir kaygılarının olmadığını ve hiçbir başka gelişme modeline benzemeyen bir model üzerine çalıştıklarını söylemektedir. Bu açıdan kadrocular, padişah III. Selim ile başlayan ve asıl ivmesini II. Mahmut ile gösteren, Osmanlı Devleti’nde toplumu, önce kılık ve kıyafetle olmak üzere, batıya benzer kurumlar şakilinde dönüştürenin toplumun kendi iç dinamikleri ile değil de devlet/asker bürokrasisinin olması görmezden gelmektedirler. Buradaki ana sebep Mustafa Kemal’in bu modernleşme hamleleri içersinde asıl teorisyen ve sahiplenicisi konumunda olması baskın faktördür.

Öte yandan benzer bir şekilde, Mustafa Kemal’in yürürlüğe koyduğu Şapka Kanunu, Batı benzeşmecisi veya taklit edicisi bir hareket olarak nitelendirilebilirken, B. Asaf’ın, Türk Devriminin öncüllerinin özgünlüğü hususundaki görüşü, gerçeklikten ziyade bir temenniye işaret etmektedir. Buna benzer olarak Yakup Kadri ise, Fransız İhtilalinin getirdiği düşünsel olgular sonucu etkileri hissedilen kavramlar üzerine fikirlerini öne sürerken. 1914–1918 arasında gerçekleşen ve Dünya’ya yeni bir siyasi ve ekonomik düzen getiren savaşların şiddetli sınavlarından çıkmış olan milletlerin “uhuvvet, hürriyet ve adalet”

⁶³ C. E. Bozkurt, **Kemalizm Marksizm ve Ecevit**, Boğaziçi Yayını, İstanbul, 1976, s. 89.

⁶⁴ **Kadro Dergisi**, C.1/8.

sözcüklerine olan inançlarının artık yitirdiklerini belirtirken. Faşist İtalya'nın bundan böyle 1793 prensipleri temelinde varlığını sürdüren bir devlet olmadığı örneğiyle tezini destekler.⁶⁵ Genel olarak Kadrocular için Fransız İhtilalini ve beraberinde getirdiği yenilikçi kavramların bütünü diğer milletler için artık geçersiz olduğu durumların olmasıdır. I. Dünya savaşının sonunda var olan politik atmosfer, bireysel özgürlükler hakkında var olan gereksinimleri dışlayan otoriter ve merkezîyetçi bir devlet anlayışı ekseninde şekillenmektedir.

Kadrocular ile Kemalizm'in çatışma noktalarını irdelediğimizde aslında, Türk Devriminin teorik ve eylemsel altyapısına dair görüş ayrılıkları ile Batı dünyasına karşı fikirleri arasında bağlantılar görmekteyiz. Cumhuriyet Kadroları aslı itibarıyla Türk Devrimin düşünsel altyapısını, Batı'dan bağımsız bir şekilde yorumlamamaktadırlar. Kadrocuların, Batı üzerine ortaya koydukları diğer bir bakış açısı, onun öğretilerinin ve var olan geçerli olan sosyal, siyasi ve kültürel bilgilerinin toptan tasfiyesi yönünde olacaktır.

Ancak, Avrupa merkezli ortaya çıkan tarih yorumlama anlayışını eleştiren Kadrocuların, Kemalizm'in Batı'nın kültürel alandaki alışkanlıklarını topluma monte etme çabasına karşı çıkan pasif bir tutumuna da rastlanılmamaktadır. Anadolu toplumunun Kemalist kadrolarca, hızlı bir şekilde, Batı kültürünün popüler taraflarının etkisine sokulmak istenildiği ve buna dair inkılâp girişimlerinde bulunduğu esnalarda Anadolu'nun kendi öz değerleriyle kendine ait olarak geliştirdiği kültüre, karşı kültürel bir tepkinin bir anlam ifade etmeyeceğidir. Karşı devrimci güçlerin işine de yarayacağı ihtimalinden dolayı Kadrocular bu fikrin aksisini savunmalarından alıkoymaktaydı.⁶⁶ Bu noktada, Kadrocular, yeni kurulan devletin aydınları olarak, "halka rağmen halk için" klişesi gibi bir pozisyonu kendilerine belirlemişlerdir ki bu duruş Kemalist elitlerin sahip olduğu profille yakındır. Kadroculara göre öncelikli olan halkın ihtiyaçları değildi; nedeni ise halk olgusu, yek bedendir ve milletin refahının gerçekleşmesi için, öncelikle devletin bekası kuvvetlendirilmesi gereklidir. Kadrocuların bu anlayışı onları CHF'ye göre daha sert ve devletçi bir konumda olduklarını göstermesi ile dönemin Liberalleri (Ağaoğlu Ahmet ve H.Cahit ve Mahmut Bey) ve CHF (özellikle Recep Peker ve Celal Bayar) tarafından sıklıkla Mustafa Kemal'le şikâyet olunmalarına sebep olacaktır.

Kadrocular ile Kemalist elit arasındaki bir diğer fark devletçi politikaya karşı bakış açılarındaki farklılıklarda yatmaktadır. Lozanla

⁶⁵ *Kadro Dergisi*, C.1/16.

⁶⁶ T. Faik Ertan, *Kadroculuk ve Kadro Hareketi ...*, s. 138.

başlayan kapitülasyonların kalkmaya girdiği süreçten 1929 dünya ekonomik krizinin küresel anlamda ortaya çıkardığı ekonomik ve ideolojik sorunlar. Dünyada oluşan yeni eğilimler özellikle Faşizmin bir devlet sistemi olarak Avrupa'da yükselişe geçmesi, Amerika ve diğer Batılı devletlerde ekonomide devletin artan müdahaleci (korumacı) durumu, 1930'lu yıllardan itibaren devletin (CHF elitlerinin) önde gelenlerinin yeni ve özgün bir ekonomik yol haritası oluşturulmasına zorunlu hale getirmekteydi. Bu ekonomik yol haritasının oluşturulmasının gereğinin hissedildiği dönemde, Mustafa Kemal'in teşvikiyle 1930 senesinde Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuş. Yeni fırkanın teorik olarak Cumhuriyet Halk Fırkası'na karşı liberal anlamda bir muhalefeti gerçekleştirmesi öngörülüyordu. SCF'nin kısa bir süre içerisinde halktan büyük ilgi ve destek görmesi ve iktidara alternatifini hale gelmesi CHF'nin önde gelenlerini endişeye sevk etmiştir. Daha sonra Menemen Olayının vuku bulmasından sonra ortaya çıkan gerici unsurların var olduğu gerekçesi bu gerekçe bu kadrolarca ciddi bir bahane niteliğini de taşımakla yeni fırka kapatılacaktır. Artık uzun bir dönem ortaya çıkmayacak olan çok partili parlamenter rejiminin ve deneyiminin sonunu da getirmekteydi.

SCF'nin kuruluşunda itibaren rejim karşıtı kesimlerin teveccühünü üzerine çekmesinin esas izahatı; CHF'nin gerçekleştirdiği devrimlerin, toplum nazarındaki zeminin hala oluşmadığı yanı sıra halk gelinen zaman kadar hala Osmanlı-İslam algısına sahip oluşu devrimlerin ciddi manada yankı bulmadığı gibi Anadolu coğrafyasında çeşitli tepkilerinde ortaya çıkmasına da neden olacaktır. Ancak, çok partili deneyiminin bu ikinci safhasının da son bulmasının ardından CHF'nin, 1938'e kadarki sürede, iyiden iyiye devletin asıl sahibinin kendisi olduğuna algılayışına doğru adımlar ve kurumlar oluşturduğunu görmekteyiz.⁶⁷ Demokrasi deneyiminden vazgeçen CHF, kapılarını iyice kapatarak, parti-devlet olma yolunda ilerliyordu. Öte yandan, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın savunduğu ve geliştirdiği liberal ekonomik tezlerin, mevcut karşıtlık dâhilinde CHF'nin devletçi duruşunun oluşmasında etkili olduğunu söylenebilir. CHF'nin savunduğu devletçilik ilkesi, bir müddet etkisini hâkim kılacak olan planlı ve devlet müdahaleli ekonomik politikaları, liberal ekonomik düzene geçiş için şart gören bir algıya sahipti. Bu devletçilik anlayışı, devlet eliyle milli sanayinin ve sermayedarların oluşumunu teşvik etmeyi öncelikli olarak hedefliyordu.

⁶⁷ Bu yöndeki en belirgin adım 10 Nisan 1928 anayasanın içeriğinin laikleştirme aşamasının ardından, CHF'e tarafından 5 Şubat 1937'de yapılan değişiklikle, Anayasanın 2. Maddesine devletin temel nitelikleri olarak, CHF'nin parti programında yer alan ve programın temel doktrinleri olan altı ok, "Türkiye Cumhuriyeti, Cumhuriyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılâpçıdır" biçiminde değiştirilmiştir.

Devlet sonrasında, şayet başarılı olunursa, ekonomiye müdahaleyi bırakabilir veya gevşetebilir.

Bu anlamda Kadrocuların savunduğu devletçi pratik ekol ile Mustafa Kemal'in geliştirdiği devletçilik ilkesinden teorik ve uygulanış aşamasından oldukça farklıydı. Onlara göre devletçilik, başlı başına bir devlet ideolojisi ve devletin yegâne eliyle yürürlüğe konulmalıydı. Bu yöndeki ciddi bir değerlendirme İ. Hüsrev, tarafından devletçilik şöyle izah bulur "Hâlbuki Nasyonalist devletçilikte Devlet, şu veya bu sınıfın emrinde değildir. Devlet, milletin ileri menfaatlerini temsil eden teşkilatçı bir rehber kadro, iktisadi faaliyetleri milletin ileri menfaatleri hesabına tanzim ve idare eden bir teknisyenler kadrosu teşkil eder".⁶⁸ Kadrocularla, Kemalist elitin ekonomiye devlet müdahalesi ve kontrolü gerekliliği noktasında uzlaştıkları görülse de Kadrocular için mevzu bahis olan hareket, kısa zamanlı bir müdahaleden ziyade, sürekli bir yönetim biçimi olarak tanımlanmakta ve amaçlanmaktadır. Kadroculara göre, devletçiliğin iki ana prensibi vardır; ilki ülkenin ve milletin egemenliğini milli bağımsızlık yönünde dış kuvvetlere karşı korumak, ikincisi milli ekonomiyi halkın milli çıkarları doğrultusunda geliştirip, ülkenin millî gelirini yükselterek halkın refah düzeyini batı standartlarına getirtmek.⁶⁹

Kadrocuların devletçiliğe dair okumalarında en belirgin nokta ise sınıfsız toplum üzerinedir. Bu yüzden Kadrocuların devletçilik stratejisi bir diğer perspektiften Faşizm'in devletçi modeliyle benzeşmektedir. Ancak, Kemalist elitin toplumsal sınıfları bir nebze göz ardı ettiğini, hatta parti ve yayımlarında ki kodlamada daha çok kaynaşmış millet vurgusunu yapmaktaydılar. Ne var ki Mustafa Kemal'in kaynaşmış milleti söylemi, esasında köylü ve sermayedar sınıf varlığını tanıırken, yalnızca işçi sınıfını yok saymaktaydı. Kadrocuların kaynaşmış millet algısı ise var olan bütün toplumsal sınıfların lağvedilmesine yöneliktir. Ş. Süreyya, kadrocu devletçiliğin, faşizmin millet yorumundan ve sosyalist/komünist devletçilikten farkını izah ederken, gerek faşist gerek komünist ve de nasyonal sosyalist partilerin, "açık ve maskesiz bir sınıf mücadelesinin ve bu sınıf diktatörlüğünün" teşkilatları olduklarını belirtir. Ona göre; Türk devletçiliği, bir sınıf devletçiliği değildi ve olmayacaktı. Çünkü Türk devletçiliği, bir milletin nam ve hesabına diğer milletlerin istismarını (emperyalist emeller nazarıyla) yani yönetici elittin şu veya bu şekilde bağlandıkları Avrupa'nın dünü ve bugünü arasında ki nizamı bir fikri ve

⁶⁸ Kadro Dergisi, C. 2/18-19.

⁶⁹ Naci Bostancı, **Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri**, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1990, s. 66.

tarihi reaksiyon olduğudur.⁷⁰ Kadrocuların devletçilik tanımlamalarında görüldüğü gibi yalnızca ekonomide bir değişimi hedef almamaktadır sosyo-kültürel boyutları da bulunmaktadır.

Dönemin basın ortamında Kadro'nun devlet ve devletin ekonomideki rolüne dair ortaya çıkan sert tartışma ve karşılıklı ithamlara karşın, gergin ortamda İsmet Paşa devletçilik üzerine neşrettiği makalesinde. CHF'nin devletçiliğe bakış açısını izah ederken “devlet, ancak ferdin yapamayacağı şeyleri yapmaya çalışmaktadır, nazariyesi basiretle mütalaa olunmalıdır” diyecektir.⁷¹ Bu söyleme karşılık, V. Nedim ise, İnönü'nün makalesini yorumladığı yazısında, dönemin en liberal ülkesi sayılabilecek Amerika dâhil, bütün devletlerin lüzum görüldüğünde ekonomik müdahalelerde bulduklarını belirtir, fakat Türkiye'nin özel durumunun da altını çizer. Aradaki fark bahsi olunan bütün devletler zaten kurulu olan bir düzen üzerinde varlıklarını devam ettirmekte olmalarıdır. Oysa Türkiye henüz kuruluş aşamasındadır ve temelini, kendine has dinamikleri üzerinde kurarak yükseltmelidir.⁷² Kadroculara göre devletçilik bir ülke yönetimi için ideolojidir ve Kemalist rejimin devletçiliği, Alman ve İtalyan Faşist modellerden veya Sovyet Komünist modelinkinden farklı olup yerel derinliklerinden kaynaklı birçok özgünlük yapıları mevcuttur. Bu izahatla, Kadrocular ile Kemalist elit arasındaki en temel görüş ayrılığının, devletçiliğe olan bakış açısı olduğu aşikârdır. Nitekim Kadrocuların ekonomik anlayışları belli temeller üzerinde yükselmiştir. Bunlar; kapitalist iktisat sistemi yerine komünist iktisat sistemini kurmak, devletin konumu ve statüsü gereği bağımsız iktisadi özelliklerini var etmek, milli bir sanayi ve maliye planı çerçevesinde gümrük politikaları karşısında devletin rolü kesin olması gerektiğidir.⁷³

Son bir söz olarak, Kadrocuların devletçilik anlayışları, iktisadi ve toplumsal dönüşümün gerçekleşmesi için merkezileşmiş bir devlet yapısına ihtiyaç olduğu görüşünde mutabakat bulduğudur. İktisadi ve toplumsal dönüşümü gerçekleştirmek için siyasi ve iktisadi gücün devletin elinde toplanması gerektiğini yine vurgularken ayrıca devlet gelir ve kaynak dağılımını düzenleyebilecek yetkiye sahip olmalıdır. Burjuvaziye devlet içinde karar alma mekanizmalarında devletin yürütme gücünü ve karar verme süreçlerinde fazla yer verilmemesi gerektiğine inanmışlardır. Gelişmiş ve alt yapısı sağlam bir iktisadi güçle

⁷⁰ **Kadro Dergisi**, C. 2/20.

⁷¹ **Milliyet**, 5 Teşrinisani 1933.

⁷² **Kadro Dergisi**, C.2/21.

⁷³ Tevfik Çavdar, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950**, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1999, s. 308.

desteklenmemiş bir devletin, kendi siyasi gücünü kullanabilmesinin mümkün olmadığını. Zamanla içinde sermaye sınıfının güçlenerek devletin siyasi yetki ve gücünün kullanım aşamalarında doğrudan etkileyici bir konuma gelebileceği kuşkusudur. Bu nedenle hem siyasi hem de ekonomik gücün devletin elinde toplanması gerektiğini savunan Kadroya göre devlet, sanayinin büyük çoğunluğunu kendi elinde tutmalı ve özel sektörün yatırımlarını kontrol etmelidir. Kadro yayımlarıyla ve eylemleriyle kendini Kemalist modelde bütünleştirmeye hedef almıştır. Ancak, bütün gayretlere rağmen Kadro için dönemin Ankara’ında CHF üst kadrolarının kulislerinin Çankaya’yı etkide bırakma gayretleri sonuç bulacak ve 1935’in sonuna doğru yayım hayatına veda edecektir.

SONUÇ

Kadrocular, yeni kurulan genç devletin birçok yenileşme ve iktisadi hamlelerine binaen. “Türk Devriminin” özellikle devletçilik yönü olan ekonomik yapı kurumların oluşturulması ile siyasi rejimin kültürel ve ilkesel boyutları konularında ilk etapta bir içerik oluşturma gayesi içerisinde iken daha sonraları, özellikle devletçilik noktasından kendilerini mevcut rejimin asıl sahipleri noktasında gören Cumhuriyet Halk Fırkasının kurmaylarıyla ters düşeceklerdir. Ortaya çıkan zıtlaşmanın temel nedenlerinden biri olan Kadrocuların özel teşebbüse karşı sert ve kısıtlayıcı denilebilecek devletçilik anlayışları CHF ve özel teşebbüs yanlısı liberal çevrelerce Kadrocuların Marksist oldukları kanısını uyandırmıştır. Ancak bu kanının bazı yönleriyle temelsiz olduğu, Kadrocuların benimsediği sınıf öngörüsü ile Marksizm’in temel sınıf kategorisi arasındaki farklılık ayrıca Kadrocular toplum düzeyinde sınıf kavgasını reddettiklerini ortaya koymalarına rağmen karşı çevrelerce bütüncül bir şekilde algılanmalarına yetersiz kaldı.

Kadroculara atfedilen olguların istinat noktasında ideolojik temeller olduğu gibi özelde Kadrocu şahıslara karşı beslenen tarihsel farklı davranış kanılarında etkendir. Kadro, özellikle devleti toplum üzerinde, toplumun sınıflarından bağımsız hareket eden politik ve ekonomik bağımsızlığı olan bir yapıya getirmek için Marksist geçmişlerini ve Tarihsel Materyalizmi örnek almaları ile Türk Devrimine ideoloji üretmeye çalışmışlardır. Kemalist Devrimci rejimin doktoriner içeriğine bu yönde bir nitelik taşıma eylemleri bir nevi siyasal sistemler içerisinde onu ideolojik bir temele oturtma gayretleri ise, Faşist veya Aşırı Merkezîyetçi bir eğilim olarak görülmelerine neden olmuştur. Çünkü devlet mefhumu Mustafa Kemal tarafından bu kadar sert olarak algılanmamaktadır. Devlet toplumun üzerinde siyasi ve ekonomik özerkliği olan bir kurum olmayıp. Bu yöndeki en açık ifadesi “Egemenlik

Kayıtsız Şartsız Milletindir” söylemidir. Kadrocuların söylemi bu durum ile çelişen bir durumun hâsıl olmasına sebep olup bu çelişki Liberal kesim ile CHF üst yönetiminin tarafından yanlış anlaşılmasına ve sert şekilde eleştirmelerine neden olacaktır.

Ancak, Kadrocular, özel sermayeli kapitalizm yerine, devlet kapitalizmini savunarak devleti burjuvazinin aracı olmaktan kurtarmayı düşünmüşlerdir. Yani, kadrocular iktisadi düzende devletin rolünü ve ondan kaynaklı devlet müdahaleciliği ve devlet kapitalizmini ekonomiye egemen kılmak ümidiyle Mustafa Kemal’e hizmetlerini sunan, orta sınıf kökenli, Marksist öğretiyile eğitim almış bir grup aydının oluşturduğu hareket olma vasfında kalacaktır. Sorunları idealist düzeyde ve sınıf kavgasının dışında ele aldıkları için küçümsedikleri sınıf kavgası sonucunda tasfiye olmuşlardır. Kadro bir yandan Kemalist ideolojiye karşı itaatkârlığını dile getirirken, bir yandan da onun uyguladığı sosy-iktisadi politikalarının yetersizliğini vurgulamaya başlamaları derginin sonunu getirmiştir. Kadro dergisi, tarihsel materyalizm ve sınıfsal bakış açılarından faydalanılarak yüksek nitelikli analizlerin yapıldığı, zamanın ünlü kuramcılarının görüşlerinin tartışıldığı, planlı iktisadın ve devletçiliğin savunulduğu ulusçu bir yayım olma vasfında olmuştur. Bu ulusçu tarz Türkiye’de Ulusalçı-Sol yayım “Yön, Ülkü, Aydınlık, Devrim, Türk Solu ” ve akımlarının “İşçi Partisi, Atatürkçü Düşünce Derneği, Hak ve Eşitlik Partisi, Bağımsız Cumhuriyet Partisi” gibi oluşumların fikri düzeyde kendilerini dayandırdığı ilk başlangıç noktası olacak.

KAYNAKÇA

- AHMAD Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayını, İstanbul, 1999.
- AKÇURA Yusuf, *Üç Tarz-ı Siyaset*, Türk tarih Kurumu Basımı, Ankara, 1976.
- ALPKAYA Faruk, “Bir 20. yüzyıl akımı: Sol Kemalizm”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce 2: “Kemalizm”*, İletişim Yayını, İstanbul, 2001.
- ATAÖV Türkay, “Şevket Süreyya İle Kadro Üzerine Söyleşi”, *Yön Dergisi*, Sayı, 27, 20 Haziran 1960.
- AYDEMİR Ş. Süreyya, *İnkılâp ve Kadro*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1987.
- AYDEMİR Ş. Süreyya, *Suyu Arayan Adam*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1979.
- BANDERA V. N., "New Economic Policy (NEP) as an Economic Policy", *The Journal of Political Economy*, No: 71, Chicago, 1963.
- BOSTANCI Naci, *Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1990.

BOZKURT C. E., *Kemalizm Marksizm ve Ecevit*. Boğaziçi Yayını, İstanbul, 1976.

CEVİZCİ Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayını, 6. Baskı, İstanbul, 2005.

ÇAVDAR Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1999.

ERTAN T. Faik, *Kadroculuk ve Kadro Hareketi (Görüşler, Yorumlar, Değerlendirmeler)*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1994.

GEVGİLİLİ Ali, “*Türkiye Basını*”, Cumhuriyet Dönemi Türk Ansiklopedisi, İletişim Yayını, 1985

GİZZATULLİN İ., SARAFUTDİNON D., “*Mirsait Sultan Galiyev*”, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Sayı:122, 1999.

İNAN Afet, *Mustafa Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*, MEB Basımevi, Ankara, 1971.

KARAOSMANOĞLU Y. Kadri, *Politikada 45 Yıl*, İletişim Yayını, İstanbul, 1984.

_____, *Zoraki Diplomat*, İletişim Yayını, İstanbul, 1994.

KAYALI Kurtuluş, *Türk Düşünce Dünyasının Bunalmı*, İstanbul, 2002.

KEYDER Çağlar, *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye(1923-1929)*, Tarih Vakfı Yurt Yayını, İstanbul, 1993.

KÜÇÜK Yalçın, “*Cumhuriyet Döneminde Aydınlar ve Dergileri*”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 1, İletişim Yayını, İstanbul, 1985.

TEKELİ İlhan-İLKİN Sevim, *Bir Cumhuriyet Öyküsü- Kadrocuları ve Kadro'yu Anlamak*, Tarih Vakfı Yayını, İstanbul 2003.

TİMUR Taner, *Türk Devrimi ve Sonrası 1919-1946*, İmge Kitapevi, Ankara, 2001.

_____, *Türk Devrimi: Tarihi Anlamı ve Felsefi Temli*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara 1968.

TÖR V. Nedim, *Yıllar Böyle Geçti*, İst., 1976.

TUNAYA, T. Zafer, *Türkiye'de Siyasi Partiler*, C. 2, İletişim Yayını, 1. Basım, İstanbul, 1999.

TÜRKEŞ Mustafa, “*Kadro Hareketi*”, Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce 2: “Kemalizm”, İletişim Yayını, İstanbul, 2001.

_____, *Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım*, İmge Kitapevi, İstanbul, 1999.

ÜNVER Cennet, “*Şevket Süreyya Aydemir*”, Modern Türkiye'de Siyasal Düşünceler “Kemalizm”, C.2, İstanbul, 2001.

.....
YANARDAĞ Merdan, *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi*, Yalçın Yayını, İstanbul, 1988.

Sürelî Yayınlar:

Cumhuriyet Gazetesi

Fikir Hareketleri

Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi

Kadro Dergisi, Tıpkı Basım Yayına Hazırlayan, Cem Alpar, C. 1, 2, 3, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara, 1980.

Milliyet Gazetesi

Yön Dergisi